

ANDERS JOHNSON

Vi tror på den vanliga människan

Den Nya Välfärdens historia

Vi tror på den vanliga människan

Den Nya Välfärdens historia

Anders Johnson

© Författaren & Stiftelsen Den Nya Välfärden
www.dnv.se

Omslag: Vikman kommunikation, Vällingby

Layout och sättning: Desktop Ateljén AB, Finnerödja

Tryck: JustNu, Stockholm, 2014

ISBN 978-91-977488-7-2

”Det finns numera rätt gott om skarpa, insiktsfulla kritiker av den svenska kollektivstaten. Patrik Engellau skiljer sig från de flesta samhällsdebattörer dels genom sina originella infallsvinklar, dels genom sin vilja och förmåga att inte bara kritisera utan också komma med konkreta alternativ.”

Sture Eskilsson, 2005

”Engellau är en erfaren SAF-propagandist som i tjugo år har drivit en enveten – ja närmast besatt – kamp mot den svenska välfärdsmodellen. Han har kämpat för att arbetsrätten ska luckras upp, fackföreningarna krossas, bostadspolitiken skrotas, socialförsäkringssystemen privatiseras, de demokratiska organens makt beskäras.”

Ali Esbati (V), 2006

”Patrik Engellau har läst allt om Marx. Han har samma ideologiska bakgrund, att vi står i en brytningstid, inför ett nytt samhälle. Patrik Engellau är vänster.”

Stig-Björn Ljunggren (S), 2012

Innehåll

År för år	9
Året var 1988	11
Den svenska modellens uppgång och fall	19
En miljö för nya tankar	29
Från projekt till förening till stiftelse	37
Medborgarnas Offentliga Utredningar	45
Grundlagsprojektet	55
Skatteprojektet	59
Tidningen	65
Valfrihetsrevolutionen	69
Konkurrenskommissionen	77
AktieTorget	89
Agenda Konkurrens	93
Företagarombudsmannen	95
Integritetsombudsmannen	105
Ungdomsriksdagen, Företagarparlamentet och andra nätverk	109
Valrörelserna	113
Har Den Nya Välfärden haft någon betydelse?	115
Skrifter från Den Nya Välfärden	125

År för år

- 1988 Patrik Engellau presenterar Den Nya Valfärden som ett projekt inom AB Samhällsrådet. Första skriften i Medborgarnas Offentliga Utredningar utkommer, MOU 1988:1 *En Ny Grundlag – ett förslag*. G. Rune Berggren knyts till Den Nya Valfärden.
- 1989 Stiftelsen Medborgarnas Offentliga Utredningar bildas (upplöst 2004).
- 1990 Ungdomsriksdag i Sundsvall. Grundlagsrätten startar.
- 1991 Föreningen Den Nya Valfärden bildas. Den årliga tidningen *Den Nya Valfärden* utkommer för första gången.
- 1992 Den Nya Valfärden medverkar i Vaxholms kommun till de första svenska kundvals-systemen inom välfärdsområdet.
- 1994 Konkurrenskommissionen startar.
- 1995 Den Nya Valfärden Företagarkontakt i Sverige AB startar.
- 1997 AktieTorget startar.
- 1998 Agenda Konkurrens startar. Personvalskampanjen (även 2002).
- 1999 Den Nya Valfärden börjar regelbundet mäta företagar-klimatet i Sverige.
- 2000 Föreningen Den Nya Valfärden ombildas till en stiftelse med samma namn. Företagarombudsmannen startar.

- 2001 Demokratistyrelsen bildas. Classified börjar ges ut.
- 2002 Företagarparlamentets första möte. Nätverket Pomperipossa.
- 2003 Första Företagarrådslaget.
- 2006 Integritetsombudsmannen startar. Kampanjen mot Lex Uggla.
- 2007 Kampanjen Företagarkravet startar.
- 2009 G. Rune Berggren avlider.
- 2011 Patrik Engellau får H.M. Konungens medalj av 8:e storleken i Serafimerordens band för ”betydelsefulla insatser inom svenskt samhällsliv”.

Året var 1988

Sommaren 1988 var ovanligt varm. Snart skulle det dra ihop sig till valrörelse igen. Detta var en tämligen turbulent tid i svensk politik, både då det gällde vilka personer som stod i ledningen för partierna och vilken politik de förde.

Tre riksdagspartier hade nya partiledare sedan valet 1985. Olof Palme hade mördats 1986 och efterträts som S-ledare och statsminister av Ingvar Carlsson. Samma år hade Carl Bildt efterträtt Ulf Adelsohn som Moderatledare.

Centerpartiet hade till och med hunnit byta partiledare två gånger. Först avsattes Thorbjörn Fälldin under kuppertade former direkt efter valet, varefter Karin Söder blev den första kvinnliga partiledaren i Sverige. Hon tvingades dock avgå på grund av sjukdom redan 1987 och efterträddes då av Olof Johansson.

Tre partiledare var kvar sedan 1985. Kommunistledaren Lars Werner var en av dem. Han odlade alltjämt sina goda kontakter till de ledande kamraterna i de central- och östeuropeiska "folkdemokratierna". FP-ledaren Bengt Westerberg hade genom valframgången 1985 givit upphov till begreppet Westerbergeffekten. Och så hade vi "den evige partiledaren", Alf Svensson (KD), som 1985–1988 satt på ett Centermandat i riksdagen.

En märklig valrörelse

Det blev på många sätt en märklig valrörelse 1988. Den 1 juni avslöjade *Expressen* att den socialdemokratiske bokförläggaren Ebbe Carlsson, med stöd av justitieminister Anna-Greta Leijon, hade bedrivit hemliga privatspaningar i sökandet efter Palmes mördare. Leijon avgick den 7 juni och den 27 juli inledde konstitutionsutskottet förhör om Ebbe Carlsson-affären, de första offentliga utskottsförhören i svensk historia.

Under sommaren utbröt också sälpest bland knubbsälarna på Västkusten. Det hela framställdes i medierna felaktigt som ett resultat av ökade miljöproblem, vilket starkt bidrog till att Miljöpartiet kom in i riksdagen. Det var första gången sedan den allmänna rösträttens införande 1921 som ett nytt parti tog sig in i riksdagen av egen kraft.

Kanske var det den varma sommaren som gjorde att Socialdemokraterna plötsligt upptäckte att de inte behövde finansiera sina omfattande vallöften. Kjell-Olof Feldt, som då var finansminister, skulle i sina memoarer tre år senare nämligen förklara detta med att han hade ”gripits av valfebern”.

Valet 1988 gav dock samma resultat som valen brukade göra på 1900-talet, nämligen att Socialdemokraterna regerade vidare. *LO-tidningen* skrev i sin valanalys direkt efter valet:

”Högervågen är över i svensk politik. Socialdemokraterna har fått mandat att driva en radikal och effektiv fördelningspolitik.”

En gerillarörelse träder fram

Det var inte bara Ebbe Carlsson som under 1988 försökte bygga upp alternativa strukturer till de statliga institutionerna.

Men nu handlade det inte om hemliga privatagenter som arbetade med statlig auktorisation utan om en ”gerillarörelse” som skulle arbeta i fullständig öppenhet med stöd och förankring i civilsamhället.

Onsdagen den 22 juni presenterades denna nya rörelse på tre helsidor i *Dagens Industri*. Under rubriken ”Gerillakrig mot kravmaskinerna – Patrik Engellau kräver ny svensk modell” intervjuade tidningens reporter Börje Isakson där den nye ”gerillaledaren”:

”Runt om på svenska företag och institutioner sitter i dag svenska gerillamän och arbetar för en ny svensk modell. De är inte partianknutna, inte utplacerade på den politiska höger-vänsterskalan, de är engagerade i ett projekt med namnet ’Den nya välfärden’ med siktet inställt på en ny politik som ska decentralisera makt och ansvar.”

Patrik Engellau, *Dagens Industri*, 22 juni, 1988.

Målet för Den Nya Välfärden var, enligt Engellau, att utarbeta förslag och driva opinionsarbete för reformer som skulle ge medborgarna mer makt och lägre skatter. Dagen innan hade det första förslaget från Medborgarnas Offentliga Utredningar (MOU) presenterats, nämligen en helt ny grundlag för Sverige.

Engellau berättade i intervjun att denna utredning skulle följas av flera tills Den Nya Välfärden hade presenterat ett fullständigt utkast till en ny svensk modell:

”Det viktigaste är att visa att vi tror på den vanliga människan. Han-hon klarar mycket mer än medborgarna får tillfälle att visa i dag.”

Avsikten var dock inte att starta ett nytt politisk parti:

”Nej, alla är välkomna att ta del av våra förslag. Partier, organisationer, kommuner o.s.v. kan förse sig. Och de behöver inte ta allt.”

Den Nya Välfärden skulle sedan starta flera delprojekt, exempelvis Grundlagsrätten, Konkurrenskommissionen och Företagarombudsmannen, vars namn associerade till den statliga förvaltningen. Många såg detta som en provokation. Men för Engellau var detta framförallt ett sätt att visa att civilsamhället kunde skapa viktiga samhällsinstitutioner när det allmänna inte förmådde göra det.

Nu var ”politikerväldets epok” på väg att ta slut. Den byggde på det tidiga 1900-talets managementfilosofi, taylorismen, med sin tilltro till centralstyrning och stordrift. Även om taylorismen var ett internationellt fenomen, kom den att

få ett betydligt större genomslag i den svenska politikerstyrda sektorn än i de flesta andra länder.

Under 1960-talet inleddes en snabb expansion av den offentliga sektorn i Sverige som avvek från det internationella mönstret. De offentliga utgifterna i Sverige motsvarade 31 procent av BNP 1960 och 62 procent 1980. Motsvarande siffror för hela OECD var 29 respektive 42 procent.

Kring de offentliga skattekostorna hade allt fler kravmaskiner samlats för att suga näring ur den statliga penningpåsen. Även flera storföretag ingick i kravmaskineriet. Men nu kunde inte den offentliga sektorn växa lika snabbt som tidigare. Detta resulterade, enligt Engellau, i ett växande politikerförakt:

”Därför är den stora politiska uppgiften i dag att formulera en heltäckande vision av en önskvärd framtid. Det är vad jag försöker göra. --- Vi försöker starta något som närmast kan liknas vid en folkrörelse. Det finns ett sug efter förändring och det finns massor av människor som vill göra något men som inte funnit någon form för sitt engagemang. Det är dem vi engagerar.”

* * *

Ett drygt kvartssekel har nu gått sedan Patrik Engellau presenterade Den Nya Valfärden. Det har varit år fyllda med en febril aktivitet. 25 rapporter har utkommit av Medborgarnas Offentliga Utredningar. Därtill kommer över 40 böcker och skrifter utanför denna serie.

Om Den Nya Valfärden hade suttit i regeringsställning och deras förslag därmed hade varit riksdagspropositioner, så skulle 14 av 15 riksdagsutskott – från arbetsmarknadsutskottet till utbildningsutskottet – ha fått bereda förslagen. Det

enda utskott som inte har berörts av Den Nya Valfärdens arbete är utrikesutskottet.

Därtill har rader av andra aktiviteter bedrivits. Konkurrenskommissionen har behandlat över 700 ärenden. Företagarombudsmannen har drivit rader av processer som i många fall har haft stor betydelse för berörda företag och som har skapat ny rättspraxis. AktieTorget har grundats för att underlätta kapitalanskaffningen för mindre företag.

Remissvar har avlämnats. Opinionsmätningar har gjorts. Annonser har publicerats. Möten har arrangerats. Politiker och myndigheter har kontaktats. Debattartiklar har skrivits. SMS-kampanjer har genomförts. Bloggar har lagts ut. Allt är prydligt bevarat i Den Nya Valfärdens arkiv, tillsammans med flera hyllmeter av pressklipp – ett viktigt material för framtida forskning om svensk samhällsdebatt.

Alla tycker nog inte att Den Nya Valfärdens budskap alltid låter som ljuv musik – kanske med undantag från de klassiska pärlor som finns på de cd-skivor som inför varje jul och andra högtidliga tillfällen skickas till beslutsfattare och företagare, ett långvarigt samarbete mellan Den Nya Valfärden och dirigenten Mats Liljefors.

Även om Den Nya Valfärden har fört ut sitt budskap på en rad olika sätt genom åren, har organisationen nog inte alltid fått den uppmärksamhet den förtjänar. När jag började min korta sejour som chefredaktör på *Dagens Nyheter* år 2000 fick jag tre konkreta råd av min företrädare, Hans Bergström. Det första var att undvika kontakt med en viss medarbetare på den allmänna redaktionen, vars namn jag inte tänker nämna. Det andra var att visa vänlighet mot en äldre dam som hade för vana att ofta ringa till chefredaktören och framföra sina bestämda åsikter. Det tredje rådet var att försöka ”puffa lite”

för Patrik Engellau och Den Nya Valfärden som, enligt Bergström, behandlades alltför njuget av många medier.

Syftet med denna bok är att ge en bild av vad som har åstadkommit inom Den Nya Valfärden genom åren. Det vore ogörligt att försöka räkna upp eller sammanfatta allt det som har gjorts. Den som vill fördjupa sig i särskilda projekt kan botanisera i det omfattande material som är tillgängligt via Den Nya Valfärdens nätplats, dny.se. I stället för att presentera en katalogaria över Den Nya Valfärdens insatser är min ambition att redogöra för huvuddragen i verksamheten sedan starten och att lyfta fram intressanta exempel på vad som har åstadkommit.

Därtill försöker jag sätta in Den Nya Valfärden i ett historiskt sammanhang. Hur hade det svenska samhället utvecklats decennierna innan verksamheten drog igång? Hur har Sverige utvecklats sedan 1988? Har Den Nya Valfärden haft någon betydelse för den utvecklingen? Och är det rent av nu dags att tacka för en god insats och avveckla verksamheten?

Stockholm i maj 2014
Anders Johnson

Den svenska modellens uppgång och fall

Initiativet att bilda Den Nya Välfärden låg i tiden 1988. Under åren dessförinnan hade nämligen flera grundpelare i den traditionella svenska modellen börjat ifrågasättas på olika håll. Det var inte givet att storleken på den offentliga sektorn bara kunde röra sig åt ett håll: uppåt. Det var inte heller givet att offentligt ägande var bättre än privat, att företagare i grunden var rätt skumma typer eller att välfärdstjänster av god kvalitet bara kunde tillhandahållas av offentliga producenter.

Men låt oss först gå tillbaka ytterligare något decennium till en tid då taylorismen och den svenska modellen stod i zenit.

Året var 1975

Varje julafton får vi genom statstelevisionen ta del av den sedelärande *Sagan om Karl-Bertil Jonssons julafton*, författad av Tage Danielsson 1964 och filmatiserad av Per Åhlin 1975. Där möter vi Karl-Bertil Jonssons far, Tyko Jonsson. Han hörde till dem som tror att alla som frivilligt ger bort någonting är kommunister. Direktör Jonsson drev ett varuhus, alltså en affärsverksamhet som ”gjorde de rika knösarna till affärsmän ännu rikare och de fattiga satarna till kunder ännu fattigare”.

Sagan återspeglar en mycket vanlig bild, anno 1975, av vad en företagare är och står för. Och berättelsen representerar sannolikt just den syn på företagande som många pärmbärare på Sveriges Television än i dag anser vara en central del av public service-uppdraget att förmedla.

Låt oss därför helt kort blicka tillbaka till 1975 och åren däromkring – alltså den högmarxistiska epoken i svenskt samhällsliv.

Just 1975 var producentföreningen i Sveriges Radio och Television djupt involverad i att stödja den stora motfestival som arrangerades för att protestera mot att Sverige stod som värd för den europeiska melodifestivalen – året innan hade ju Stikkan Anderson och ABBA för första gången tagit hem segern för Sverige.

Motfestivalen arrangerades av en ”anti-kommersiell folkfront” som, förutom producentföreningen, stöddes av bland andra Statens kulturråd, Stockholms läns landsting, Stockholm stad, Svenska Körförbundet och en lång rad andra musikorganisationer. Höjdpunkten i protesterna var Nationalteaterns antischlager *Doin' the Omoralisk Schlagerfestival* där Stikkan Anderson betecknas som ”ett cyniskt svin”. Säg vad man vill om den låten – men vi kommer aldrig att få höra Meryl Streep sjunga den på bio.

År 1975 hade också Staffan Westerbergs barnprogram *Vilse i pannkakan* premiär. Där figurerar de ökända skurkarna Storpotäten och kamrer Rävinge som symboler för kapitalismen. Några år tidigare hade Annika Elmqvists första bok om Sprätten kommit ut. Den handlar om den miljöförstörande Sprätten som startar en fabrik och som sedan blir förfärligt rik. ”Många dog ... men Sprätten log”, är ett annat rim ur

detta stycke svensk centrallyrik. Han är nämligen ”så snål” och ”släpper ut lort ur alla hål”.

Detta hände sig under den tid då Socialdemokraterna ville socialisera läromedels- och läkemedelsindustrin. SSU-ordföranden Bosse Ringholm ansåg att framgångsrika småföretagare representerade samhällsfarliga och asociala värderingar.

Inte heller borgerliga partiledare drog sig för att spela på tidens företagarfientliga stämningar. Folkpartiledaren Per Ahlmark gick till angrepp mot Anders Wall för att han försökte vaska fram tillgångar i nedkörda bruksföretag. Ahlmark ville sätta stopp för ”Wall-imperialismen” i näringslivet. Och Moderatledaren Gösta Bohman berättade på en ungdomeratstämma med stolthet hur 1800-talets svenska höger försökte rida spärr mot liberala konkurrens- och frihandelssträvanden. Alf Svensson dömde 1976 ut kapitalismen som en ”orättvis och omoralisk samhällsordning”.

Den entreprenörlösa ekonomin

Det var inte bara vänstervågen som vid denna tid bidrog till en nedvärdering av entreprenörskapets betydelse. Inom nationalekonomin dominerade den entreprenörlösa, neoklassiska teorin. Bland experter och politiker av alla kulörer i västvärlden fanns en stor tilltro till storskaliga organisationer och centraliserade planeringssystem. Den nydanande men oberäknelige entreprenören, som bygger upp en stor verksamhet från noll, ansågs av de flesta tillhöra ett passerat utvecklingsstadium.

Det första nobelpriset i ekonomi tilldelades holländaren Jan Tinbergen 1969. Han var känd för den så kallade konvergensteorin som gick ut på att planekonomin och mark-

nadsekonomin kommer att konvergera mot ett ”optimalt resursfördelningssystem” som kombinerar det bästa ur bägge systemen.

För svensk del fanns ytterligare en faktor som bidrog till att entreprenörskapet försumrades. Vårt land hade genomlevt ett par decennier av rekordtillväxt, mycket tack vare att vi 1945 stod med en oskadad produktionsapparat samtidigt som Europa skulle byggas upp ur ruinerna. De svenska rekordåren 1945–1970 vilade till stor del på att gamla svenska industri-företag expanderade. Få nya företag etablerades och växte sig stora. De flesta svenskar tog den ekonomiska tillväxten för given – och utgick från att den i allt väsentligt kunde ske inom ramen för de existerande företagen.

Inte ens företagarna själva verkade alltid tro på marknads-ekonomin. Köpmannaförbundet ville återgå till reglerade affärstider. Bokhandlarna ville inte ha etableringsfrihet inom bokhandeln. Byggbranschen varnade för att låta människor få bygga friggebodar utan bygglov. Industriledare stod i kö utanför industridepartementet för att få del av statliga bidrag.

På sina håll i näringslivet levde misstron mot entreprenörer kvar länge men få var så tydliga i detta avseende som Volvo-chefen Pehr G. Gyllenhammar. Så här sa han på ett möte i Verkstadsföreningen den 10 september 1986 i ett tal med rubriken ”Visioner för 90-talet”:

”I Sverige talas det i dag om entreprenörskap kontra byråkrati. ’Entreprenör’ står för allt det vackra i livet. Det står för utveckling, optimism och evig framgång. Entreprenören behöver inte bry sig om hur samhället i övrigt fungerar. Detta ständiga tal om entreprenörer är riskfyllt. Vi har inte råd med många.

Huvuddelen av industriell verksamhet och huvuddelen av samhällets underhåll bygger icke på så kallat entreprenörskap. Det är en stabil, rutinmässig verksamhet med begränsat utrymme för fantasi men mycket utrymme för kompetens. Vi ska producera i morgon vad vi producerade i går, förhoppningsvis med något bättre kvalitet och till något lägre kostnad. Vi har inte råd med snabba kast i produktionen. Vi kan inte lägga om den för att någon råkar komma på en idé. Då rasar Industrisverige och då rasar också en del av vår infrastruktur. Vi behöver lite kreativitet – inte mycket.”

Gyllenhammars uttalande kan ses som ett naturligt uttryck för en storföretagsledare som ska hålla samman en komplex produktionsapparat. Det skulle inte fungera om en ingenjör eller en arbetare vid löpande bandet plötsligt försökte ställa om hela produktionsprocessen.

Å andra sidan bör man ha i minnet att flera stora svenska exportsuccéer under senare decennier har skapats som entreprenöriella ”gerillaprojekt” inom stora företag, i strid med, eller i varje fall vid sidan av, företagsledningens övergripande strategier. Detta gäller exempelvis för den tidiga mobiltelefonutvecklingen inom Ericsson, magsårsmedicinen Losec inom Astra och det revolutionerande CARB-lagret inom SKF.

Den svenska modellen

1910- och 20-talen präglades av ett dubbelt elitskifte i svenskt samhällsliv. Inom politiken trängdes en konservativ, fördemokratisk elit tillbaka. Efter en turbulent period framträdde en ny socialdemokratisk elit som under ett halvsekel

skulle dominera svensk politik. Ett fempartioligopol uppstod som skulle vara ohotat ända tills en stor mängd sälar dog på svenska västkusten sommaren 1988 och Miljöpartiet kom in i riksdagen.

På motsvarande sätt ägde ett elitskifte rum i näringslivet. Det handelskapital som länge hade varit ekonomiskt tongivande trängdes tillbaka till förmån för grupper vars bas utgjordes av moderna affärsbanker och storindustrier. Den struktur som skapades under 1920-talet kom vad gäller ägargrupper, branschriktning och företagsbildningar att utgöra ryggraden i svenskt näringsliv fram till 1970-talets oljekriser.

Bakom näringslivets omvandling låg ett helt nytt sätt att organisera ekonomisk verksamhet. De nya organisationsidéerna hade utvecklats i USA med Frederick Winslow Taylor och Henry Ford som nyckelfigurer.

Taylorismen var industrialismens överlägset mest framgångsrika organisationsteori. Den gick ut på att centralt placerade experter, i första hand ingenjörer, i företagets topp skulle fatta alla beslut och arbetaren, längst ned i pyramiden, lyder order i varje detalj. Taylorismens höjdpunkt var det löpande bandet.

Även den offentliga servicen utformades efter tayloristiska principer om stordrift, standardisering, centralstyrning och stor tilltro till expertlösningar. Som socialminister formulerade Gustav Möller (S) folkhemmets ambitioner i den tayloris-

Den vetenskapliga arbetsdelningens grundare Frederick Winslow Taylor.

tiska frasen ”endast det bästa är gott nog åt folket”. Det fanns alltså något ”det bästa” – i bestämd form, singularis – som samhällsingenjören kunde finna ut och som sedan omsattes i bland annat enhetsskolans läroplaner, miljonprogrammets bostadsområden och landstingens storsjukhus.

Hela den svenska modellen bestod av hierarkier som arbetsmarknadsorganisationer, storföretag, ämbetsverk och kommuner.

Det är lätt att spåra tayloristiska influenser i språk, attityder och tänkesätt i det svenska folkhemsbygget. Henry Ford hade slagit fast standardiseringens princip genom sitt klassiska uttalande: ”Kunden får välja vilken färg på bilen han vill. Bara den är svart.”

Makarna Alva och Gunnar Myrdal representerade idealtypen för samhällsingenjörer: de var intellektuella, radikala och moderna – och aktiva socialdemokrater. De påminde starkt om Frederick Taylor i sin extrema tilltro till experters möjligheter att finna rationella lösningar. Alva Myrdal föreslog i en promemoria till Kommittén för arbetarrörelsens efterkrigsprogram 1944 att staten genom ”ett ganska maktfullkomligt kontrollmaskineri” skulle främja särskilda folkvaror:

”Vilka varor, som bör ingå i detta kontrollerade ’minimum’ och finnas på marknaden i tillfylles stora mängder för att täcka efterfrågan vid de kontrollerade priserna, bör beräknas rationellt på grundvalen av den differentierade konsumtionsstandardvetenskap, som vi har alla elementen till. --- Möbler, kläder, tyger, cyklar, radioapparater, husgeråd, mattor, armatur, linneutstyrsel, tvättmedel, toalettartiklar hör till de ting, där man lättast kan åstadkomma vissa priskontrollerade kvaliteter. Vissa mer lyxbetonade artiklar

kan också få sin folkkvalitet: bilar, kylskåp, grammofoner, möjligtvis också tavelramar (som nu kännetecknas av ett slöseri som leder till utpressning), dammsugare, diskmaskiner, (när någon helt enkel modell uppfinnes).”

Den svenska modellen fungerade kanske som allra bäst på 1950- och 60-talen. Svenskarna drömde då om tre saker – PV, TV och WC, för att låna ett uttryck som Patrik Engellau lanserade 1994 i boken *Molnstoden – en vision för svenska folket*.

Modellens sammanbrott

Omkring 1970 inleddes ett nytt skede i samhällsutvecklingen som på sikt underminerade förutsättningarna för den svenska modellen, även om modellen i sig inte kom att ifrågasättas på allvar förrän ungefär 15 år senare.

En viktig drivkraft var individualiseringen. Högre utbildning, större rörlighet och ett friare flöde av information har gjort oss medborgare allt mer självständiga och självmedvetna. Samtidigt blev samhällsstrukturen allt mer komplex genom att nya sociala grupper, nya politiska frågor och nya institutioner växte fram.

Den tayloristiska modellen fungerade allt sämre. Storskaligheten och standardiseringen fungerade inte eftersom människors behov blev allt mer varierade och kraven på individanpassning ökade. Expertlösningarna förlorade i trovärdighet då människor blev mindre auktoritetsbundna och mer kritiskt ifrågasättande.

Den statliga Maktutredningen konstaterade i sin huvudrapport, SOU 1990:44 *Demokrati och makt i Sverige*, att åtskilliga av det moderna Sveriges institutioner var förbundna

med en typ av industrisamhälle vars tid nu oåterkalleligen var förbi:

”Flera av gårdagens lösningar, såsom stordrift, standardlösningar och offentlig expansion, framstår i dag inte längre som möjliga. Samhällsförändringarna framtvingar därmed ett sökande efter nya samhällsorganisatoriska lösningar. På punkt efter punkt kan man därför iakttä hur de drag som en gång förknippats med den svenska modellens samhällstyp i dag utmanas och omprövas.”

Utredningen konstaterade att samhället avlägsnar sig från den svenska modellens kollektivistiska demokratiideal. I stället ges den enskilde medborgarens integritet, handlingsmöjligheter och personliga inflytande en mer framträdande plats.

Detta tema återfinns också i flera skrifter från Den Nya Välfärden. I boken *Skärp dig, Svensson* av Patrik Engellau med flera (2002) sägs bland annat:

”För kanske tjugo år sedan inträffade en oväntad vändning. Kapitalismen växlade in på ett nytt spår. Metoden att göra sig vinster blev den motsatta. Om det tidigare handlade om att utnyttja maskinerna bättre, så handlar det nu om att utnyttja människorna bättre. Tidigare stod maskinerna i centrum. Nu står människorna i centrum. Tidigare sa stolta ingenjörer: Maskinerna är

vår främsta resurs! Nu säger lika stolta företagsledare: Medarbetarna är vår främsta resurs! Industrikapitalismen är slut. Vi förkunnar: Humankapitalismen! Eller informationssamhället eller kunskapssamhället eller vad man nu vill kalla vår tid.”

Humankapitalismen fordrade en ny människosyn. Författarna till *Skärp dig, Svensson* gick tillbaks till den italienske renässansen för att hitta inspiration. Närmare bestämt till humanisten Pico della Mirandola som i sin skrift *De dignitate hominis* (”Om människans värdighet”) från 1486 lät Gud säga till människan:

”Adam, vi ger dig ingen fast boplats, ingen livsform som är din egen, ej heller några gåvor som är bara dina. I enlighet med dina önskemål och ditt omdöme kommer du av egen kraft att få och äga varje plats där du väljer att leva, varje livsform och varje gåva som du gör till din. Alla andra ting har en på förhand definierad och fast natur som föreskrivs och regleras av våra lagar. Du ensam har rätt att själv bestämma din naturs gränser och karaktär. Vi har placerat dig i världens mitt så att du kan övervaka allt annat. Du är varken himmelsk eller jordisk, varken dödlig eller odödlig, för att du själv med fritt val och värdighet ska skapa din egen tillvaro så som du önskar. Du har makten att sänka dig till de lägre livsformerna, djuren, och du har makten att återfödas i högre, gudomlig, form.”

En miljö för nya tankar

Danderydsplan är en stilla plats på Östermalm som kantas av byggnader från olika epoker. Bland de vackra husen finns även den byggnad som – i hård konkurrens – brukar betraktas som Stockholms fulaste, nämligen Arkitekturhögskolan, ritad av Gunnar Henriksson och uppförd i slutet av 1960-talet. Henriksson kom senare att som stadsarkitekt i Stockholm sätta sin prägel på många delar av huvudstaden.

Högskolebyggnaden är uppförd i en stil som kallas brutalism och byggnaden gör verkligen ett brutalt intryck i en känslig miljö. Om man tror att människor påverkas av sin fysiska närmiljö kan man kanske i Henrikssons byggnad finna en förklaring till det stora antalet sterila miljöer som arkitekter från Arkitekturhögskolan har skapat under senare decennier.

Detta sätt att bygga och utforma samhällen kan betraktas som arkitekturens svar på taylorismens ideal om storskalighet, standardisering och expertvälde. Det påminner om författaren Gunnar Ekelöfs konstaterande i dikten *Till de folkhemske* 1945:

”Av hänsyn till de estetiska kraven
(som också är ändamålsenlighetens)
har arkitekterna gjort molnen fyrkantiga.”

Men vid Danderydsplan finns också en öppning till en annan värld. I kvarteret intill Arkitekturhögskolan finns ett portvalv bakom vilket en av Stockholms mest intima gator, Danderydsgatan, döljer sig. Den korta, lätt böjda och sluttande gatan kantas av sju meter breda trevåningshus med förgårdar, allt enligt Per Hallmans plan från 1920.

Hallman var präglad av österrikaren Camillo Sittes stadsplaneideal: höga konstnärliga ambitioner, mänsklig skala, variation och mångfald. Hallman var vice stadsarkitekt och stadsbyggnadsdirektör i Stockholm. Han ligger bakom många av stadens vackraste stadsplaner och utarbetade även flera planer för andra städer och samhällen i Sverige.

En välfärdsentreprenör på Danderydsgatan

På Danderydsgatan 4–6 uppfördes under 1920-talet en byggnad för Anna Sandströms skola, vilket framgår av medaljongerna på fasaden. Anna Sandström (1854–1931) var en av de stora reformpedagogerna under decennierna kring förra sekelskiftet. Hon skrev artiklar, samlade likasinnade för att utveckla sina idéer, startade en pedagogisk tidskrift och knöt internationella kontakter.

År 1883 grundade Sandström en samskola (1895 omvandlad till flickskola) som senare fick namnet Anna Sandströms skola. Till skolan knöts år 1900 ett högre lärarinneseminarium.

Hon ville ha mer undervisning i historia, geografi och naturkunskap men mindre grammatiktragglande som inte ledde till praktiskt användbara kunskaper. Hon ville främja humanistisk bildning och ta in modern litteratur i undervisningen. Hon ville ha mindre av formalism och teoretisering,

mer av experiment, fantasi, konkretion, åskådlighet och självverksamhet.

Anna Sandströms pedagogiska tankar fick betydande påverkan för de reformer som i början av 1900-talet genomfördes för folkskolan och de statliga läroverken. Hon skrev också flera uppskattade läroböcker. Skolan upphörde 1939 när de privata flickskolorna kommunaliserades, bland annat därför att de statliga läroverken på 1920-talet hade öppnats för flickor. Lokalerna på Danderydsgatan disponeras i dag av Tyska skolan Stockholm.

En tanke- och handlingsmedja

Två hus norr om den före detta skolbyggnaden, alltså på Danderydsgatan 10, ligger en byggnad uppförd 1924–1925 och ritad av Carl-Otto Hallström. Där håller Den Nya Valfärden till allt sedan starten 1988. Det förefaller vara en fruktbar miljö för den som vill tänka nytt och fritt.

Den Nya Valfärden är ett utpräglat entreprenörsprojekt. Inte bara därför att ett viktigt mål för verksamheten är att öka utrymmet för entreprenörer i alla delar av samhället – utan även för att Den Nya Valfärden i sig är en entreprenöriell aktivitet.

*Danderydsgatan sedd från Danderydsplan.
Den Nya Valfärden huserar i tegelbyggnaden.*

Massor av idéer och uppslag har ventilerats. Många projekt har dragits igång. Några gånger har detta resulterat i verksamheter med lång livslängd. I andra fall har det blivit en koncentrerad kampanj. Ibland har projekt avvecklats när det inte gick att få det att lyfta och bli självgående.

Framgångsrikt entreprenörskap bygger ofta på ett dialektiskt samspel mellan två, delvis motverkande krafter. Å ena sidan djärvhet, kreativitet, initiativkraft och riskbenägenhet. Å andra sidan mera omsorgsfullt kalkylerande och organiserande krafter. Framgångsrika entreprenörsinsatser skapas därför ofta av två eller fler personer med lite olika personligheter.

Den Nya Vålfärdens framgångar har byggt på ett lyckligt möte mellan två personer, den kreative entreprenören Patrik Engellau och den omsorgsfulle ämbetsmannen G. Rune Berggren. I slutet av 1980-talet hade de genom två väsensskilda livsresor kommit till samma slutsats: Den svenska modellen behövde byggas om i grunden. Och de bestämde sig för att tillsammans försöka göra någonting år detta.

Entreprenören Patrik Engellau

Patrik Engellau föddes 1945 och tog en civilekonomexamen vid Handelshögskolan i Stockholm det symbolladdade året 1968. Han var starkt präglad av tidens radikala anda. Engellau var rent av marxist, även om han försäkrar att han inte hade några planer på att kasta bomber omkring sig. Att försöka förändra Sverige var då ett för honom alltför modest projekt. Han skulle förändra världen.

Sålunda gav sig Patrik Engellau in i biståndssvängen. I åtta år arbetade han på SIDA och andra biståndsmyndigheter. Han var bland annat anställd av UNDP i Brasilien för att

Patrik Engellau

få ordning på det landet. Och det gick ju rätt bra för Brasilien sedan, konstaterar Engellau i dag.

Han har författat flera skrifter om biståndsfrågor. Den första var *Tanzanias ekonomi och planering* (Nordiska Afrikainstitutet, 1968). Patrik

Engellaus sista biståndsen­gagemang var som chef för Sveriges ambassad i Guinea-Bissau. Han hade då kommit fram till insikten att biståndspolitiken inte fungerade. Detta gav underlaget till *Genom ekluten – roman om en biståndsarbetares erfarenheter av ett afrikanskt fiskeriprojekt* (Atlantis, 1980).

Efter biståndsäventyret fick Patrik Engellau anställning på Institutet för Framtidsstudier där han skrev ett par rapporter, bland annat om det svenska innovationsklimatet. Efter två år kom han fram till att han ville bli sin egen. Sålunda startade Engellau en konsulterande utredningsverksamhet 1982 i det egna företaget AB Samhällsrådet. Med tiden fick företaget omkring 20 anställda.

Engellau skrev under de följande åren, själv eller tillsammans med andra, bland annat *Fem slutsatser om den offentliga sektorn* (Industriförbundet, 1980), *Utvecklingstendenser inom sjukvårdssektorns organisation* (SNS, 1980) och *Offentlig bygg-administration* (Bostadspolitiska institutet, 1983).

I boken *På spaning efter Moder Sveas själ* (Timbro, 1987) skisserade Engellau den samhällssyn som kom att ligga till grund för Den Nya Välfärdens arbete:

”I dag saknas trovärdiga politiska visioner. Vi tror inte längre på den progressiva kraften hos dagens svenska system. --- Så ser vi då hur vår epok går mot sitt slut. Det har tjänat ut. Grundproblemet gäller makten. Precis som vår epok var tvungen att åstadkomma en maktförskjutning för att förverkliga sitt progressiva projekt måste nästa epok återigen flytta makten för att Sveriges folk ska kunna förkovra det öde och de goda framtidsmöjligheter som tillkommer oss.”

Ämbetsmannen G. Rune Berggren

G. Rune Berggren var 20 år äldre än Patrik Engellau och alltså född 1925. Berggren tog en jur. kand. i Uppsala 1951. Därefter följde en yrkeskarriär som växlade mellan domarbannan och tjänstgöring i inrikesdepartementet, där han bland annat var sakkunnig, lagbyråchef och rättschef. Han hann också medverka i flera statliga utredningar, bland annat som huvudsekreterare Grundlagsberedningen 1966–1967.

Berggren blev hovrättsråd 1969 och två år senare statssekreterare till inrikesminister Eric Holmqvist (S). År 1974 utnämndes G. Rune Berggren till generaldirektör för Riksrevisionsverket (RRV) där han gjorde sig känd som en ytterst kompetent ämbetsman med stor integritet.

Berggren drev offentligt linjen att den statliga revisionsverksamheten måste stå helt fri från den verkställande makten och därför lyda under riksdagen, inte under regeringen. Detta uppskattades inte av den socialdemokratiska regeringen. Därför blev Berggren inte omförordnad som generaldirektör för RRV när hans mandat gick ut 1986.

För G. Rune Berggren var det otänkbart att övergå till den "elefantkyrkogård" där avpolletterade generaldirektörer brukade hamna. Han tog i stället sin hatt och gick. Berggren var 61 år och hade heller inga planer på att sätta sig på en parkbänk och mata duvor. I stället startade han en konsultverksamhet i det egna företaget Samhällsrevision konsult AB (från 1988 Institutet för samhällsrevision). Berggren knöts till Den Nya Valfärden 1988.

Pär Cronhult som länge arbetade tillsammans med Berggren inom Den Nya Valfärden beskriver honom som kunnig, omutlig, korrekt och oförvitlig. Berggren upprätthöll de stränga ämbetsmannaidealen i allt han gjorde: att alltid hålla sig till saken och att ta fram alla relevanta argument för och emot en ståndpunkt. Därefter gällde det att göra en noggrann och objektiv bedömning samt tydligt redovisa de avväganden man har gjort.

Det goda samarbetet mellan Engellau och Berggren varade i över 20 år. Den 16 juni 2009 gjorde Rune Berggren sin sista arbetsdag före sommaren. Ingen räknade med något annat än att han skulle återkomma i augusti. Men under sommaren fick Berggren besked om att han hade cancer. Han avled den 21 augusti.

G. Rune Berggren på Danderydsgatan, Anbudsjournalen, 8 juli, 2005.

Mötet

Patrik Engellau och G. Rune Berggren hade stött på varandra i olika sammanhang och efter att Berggren hade startat egen verksamhet föddes tanken att de skulle samarbeta. De hade samma grundsyn i viktiga samhällsfrågor och de kompletterade varandra väl, både vad gäller personlig läggning och kontaktytorna mot olika samhällssektorer. Under 1987 började de skissa på det som skulle bli Den Nya Välfärden.

Innan vi startar berättelsen om Den Nya Välfärden måste även en tredje person presenteras, nämligen Patrik Engellaus hustru Catherine Engellau, som sedan 1990 är chef för kansliet och den organisatoriska stöttepelaren i verksamheten.

Catherine Engellau är fil. kand. och diplomerad från IHR. Hon arbetade inom resebyråbranschen i över femton år, det sista året som vd för Nyman & Schultz. Därefter drev hon eget konsultföretag inom tjänstesektorn. Catherine Engellau har också startat stiftelsen Djurgårdsskolan 1992 där hon är arbetande styrelseordförande.

Från projekt till förening till stiftelse

När Den Nya Valfärden startade 1988 var det som ett projekt inom AB Samhällsrådet som sedan ett par år fanns på Danderydsgatan 10.

För att dra igång projektet behövdes finansiering. Det fick man främst genom Sture Eskilsson som sedan 1970 var chef för SAF:s avdelning för samhällskontakt. Han hade 1971 presenterat en strategiplan för opinionsbildningen som skulle bli mycket omskriven. Bland de saker som togs upp var vikten av att näringslivet understödde en teoretisk samhällsdebatt, erbjöd läromedel till skolorna och upprättade goda kontakter med exempelvis journalister, riksdagspolitiker samt student- och ungdomspolitiker.

Eskilsson återupplivade Näringslivets Fond som hade startats på 1940-talet men som sedan länge hade fört en tynande tillvaro. Denna fond kom nu att få stor betydelse för den marknadsekonomiska renässans som inleddes i Sverige i slutet av 1970-talet. Ett konkret resultat var tankesmedjan Timbro som grundades 1978. Ett annat resultat var tanke- och handlingssmedjan Den Nya Valfärden tio år senare.

Patrik Engellau hade tidigt engagerats av Eskilsson, bland annat på de idékonferenser som Fonden i slutet av 1970-talet började arrangera på Kanarieöarna. Eskilsson skriver i sina memoarer, *Från folkhem till nytt klassambälle – ett högerspöke*

berättar (Fischer & Co 2005) att Patrik ”höll tankeväckande föreläsningar om hur Sverige egentligen fungerade och om hur det kunde förändras”.

Sture Eskilsson hade försökt rekrytera Patrik Engellau till Timbro men Engellau ville fortsätta i det egna företaget som hade omkring 20 anställda. Han skrev dock ett par skrifter som Timbro gav ut, bland annat den tidigare nämnda *På spaning efter Moder Sveas själ*.

Den Nya Valfärden inledde först ett samarbete med SAF. År 1989 bildades Stiftelsen Medborgarnas Offentliga Utredningar med stöd av Näringslivets Fond. Styrelsen bestod av Sten Westerberg (ordförande), G. Rune Berggren, Patrik Engellau och Sture Eskilsson. Det tidigare statsrådet Odd Engström (S) blev styrelseledamot 1994 men lämnade uppdraget efter ett par år.

Stiftelsens ändamål var:

Sture Eskilsson, en av Sveriges främsta politiska strateger.

”Att utan eget vinstsyfte bedriva forskning inom olika samhällssektorer i syfte att stärka demokratin och även i övrigt lägga grunden för ett fungerande och tryggt välfärdssamhälle, anpassat till de framtida förutsättningar inom och utom Sverige, på grundval av forskningsresultaten låta utarbeta och publicera förslag till ny politik för Sverige, samt bedriva utbildning i dessa frågor för politiker och andra som handhar offentliga angelägenheter.

Forskning, utredning och utbildning skall bedrivas vid

sidan av partipolitiken och utan bindning till partipolitiska program eller andra politiska ställningstaganden.”

Stiftelsen tog fram utredningsrapporterna medan den samlade verksamheten bedrevs under namnet Den Nya Välfärden. Så här presenterades verksamheten 1989:

- diskuterar politik med medborgarna
- arbetar vid sidan av partierna
- lägger fram förslag till ny politik för Sverige
- tillsätter speciella arbetsgrupper för varje område av den politik som utreds
- publicerar alla förslag i bokserien Medborgarnas Offentliga Utredningar
- organiserar breda diskussionsrundor kring varje förslag för senare omarbetning
- välkomnar alla intresserade medborgares medverkan
- överlämnar de genomdiskuterade och omarbetade förslagen till politiker i alla partier
- leds av Patrik Engellau och G. Rune Berggren
- får ekonomiskt stöd av Näringslivets Fond

På egna ben

För Patrik Engellau och G. Rune Berggren var det angeläget att Den Nya Välfärden på sikt skulle kunna stå fri från stora intresseorganisationer, även ekonomiskt. Det fanns heller inga garantier för att Näringslivets Fond skulle vara villigt att i längden finansiera alla de projekt som kunde bli aktuella. Därför gällde det att utveckla egna intäktskällor som innebar att Den Nya Välfärden kunde klara sig utan stöd från Fonden.

År 1991 grundades föreningen Den Nya Vålfärden med följande ändamål:

”Föreningen arbetar för en ny välfärd byggd på insikten att medborgarna bör ha mer inflytande, både över politiken och sina egna liv. Utgångspunkten för föreningens verksamhet är de förslag till ny politik som utarbetas inom Stiftelsen Medborgarnas Offentliga Utredningar (MOU).

Föreningen står på demokratisk grund och värnar om de mänskliga rättigheterna så som de formuleras i andra kapitlet i Medborgarnas Offentliga Utredningar 1988:1 *En ny grundlag – ett förslag*. Föreningen är partipolitiskt obunden.”

Styrelsen för föreningen (sedermera stiftelsen) har hela tiden haft samma uppsättning ordinarie ledamöter: Patrik Engellau (ordförande), Michael Berglund, Catherine Engellau, Lorentz Lyttkens, Hans Nelson och Britt-Marie Skjöld.

Successivt fasades övriga aktiviteter inom Samhällsrådet ut och Den Nya Vålfärden blev den plattform som kom att härbärgera aktiviteterna på Danderydsgatan 10. År 2000 ombildades Föreningen Den Nya Vålfärden till en stiftelse med samma namn och fyra år senare upplöstes Stiftelsen Medborgarnas Offentliga Utredningar.

Lorentz Lyttkens, konsult och föreläsare, forskare och författare.

Åren 1991–1995 hade Den Nya Valfärden ett samarbete med Pool-Media i Örebro som innebar att Pool-Media bedrev en omfattande telefonförsäljning. De uppringda företagen köpte annonser eller prenumerationer av Den Nya Valfärden.

Detta samarbete ledde dock till problem eftersom Pool-Media, trots upprepade påstötningar, gav de uppringda företagen intrycket att de representerade SAF. Samarbetet mellan Den Nya Valfärden och Pool-Media avbröts därför 1995. I stället bildades ett nytt bolag, Den Nya Valfärden Företagarkontakt i Sverige AB, med Den Nya Valfärden som en av delägarna. I dag är Den Nya Valfärden majoritetsägare i bolaget.

Jan Falk blev vd och delägare i Den Nya Valfärden Företagarkontakt. Han hade arbetat som konsult åt Pool-Media men hade avbrutit samarbetet något år tidigare. Falk bodde i Örebro och hade en bakgrund som inköpschef i flera företag.

I nästan 20 år har Företagarkontakt med Jan Falk som vd drivit en framgångsrik ackvisitionsverksamhet med Den Nya Valfärden som enda uppdragsgivare. Företaget har i dag 25 anställda näringslivskonsulenter, varav tio i Örebro, tio i Arboga, tre i Söderhamn och en vardera i Kilafors och Nora.

Företaget har telefonkontakt med närmare 3 000 företag varje vecka. Mellan 15 000 och 18 000 företag ger regelbundet stöd i form av annonsköp eller prenumerationer. Beloppen varierar mellan 1 500 och 10 000 kronor. Kontoret i Arboga drogs igång 2002 och häri-

Jan Falk, VD och delägare i Den Nya Valfärden Företagarkontakt.

från ringer man enbart till företag som inte redan tillhör de regelbundna givarna.

Företagarkontakt söker alltid företagets ägare eller vd, även om man i de större företagen ofta blir hänvisade till andra personer. Jan Falk berättar att det har hänt mer än en gång att Företagarkontakt har fått en accept från företagets vd, varefter hustrun ringer dagen efter och avbokar ordern: ”Så, vem som egentligen är vd i företaget kan man ju fundera över.”

Telefonkontakterna handlar inte bara om att ragga pengar, även om detta är nog så viktigt. Samtalen ger även möjligheter till diskussioner med företagarna i viktiga politiska frågor.

Jan Falk pratar dagligen med näringslivskonsulterna om vad de har hört i samtalen med svenska företagare och företagsledare. Det finns knappast någon annan person i landet som regelbundet får del av så mycket input från Företagarsverige, information som givetvis förs vidare till Danderydsgatan, där den analyseras och påverkar inriktningen på det fortsatta arbetet. När det gäller konkreta frågor händer det ofta att näringslivskonsulenterna ser till att kontakt upprättas med Företagarombudsmannen på Den Nya Valfärden.

När Jan Falk 2008 fick frågan om vilka de viktigaste önskemålen från Sveriges företagare var svarade han:

”Det är lätt. De viktigaste önskemålen har stått sig i årtionden. Det gäller arbetsgivaravgifterna som bör sänkas rejält för alla företag och alla anställda, helst halveras som Den Nya Valfärden argumenterat för i femton år. Börja åtminstone med att halvera arbetsgivaravgifterna för tio anställda!

Det andra kravet gäller arbetsrätten, som bör moderniseras, till exempel genom förlängning av provanställningstiden. Tredje platsen på listan gäller de så kallade 3:12- eller fåmansbolagsreglerna, troligen den enskilt största krångelkällan i hela regelverket och dessutom den avreglering som vore lättast för regeringen att genomföra.”

Classified

I snart femton år har Den Nya Välfärdens stödföretagare erhållit det exklusiva nyhetsbrevet Classified en gång i kvartalet. Där finns korta, insiktsfulla notiser om vad som händer – och inte händer – i svensk politik, allt levererat med glimten i ögat. Classified skrivs av den kanske mest välunderrättade personen inom samhällsliv och politik. Självklart är hans – eller hennes – identitet hemlig. Classified visar stödföretagarna vad som sker bakom rubrikerna och lyckas ofta peka på de verkliga orsakerna bakom skeenden inom politiken.

Företagarkravet

Genom de omfattande kontakterna med företagare runt om i landet får Den Nya Välfärden en rätt bra bild av vilka ämnen som är angelägna – och vad företagarna tycker om företagarklimatet i Sverige.

Detta blev utgångspunkten för en aktivitet som startade i november 2007, Företagarkravet. Den Nya Välfärden väljer regelbundet ut ett krav som man har uppfattat som särskilt angeläget i företagarkretsar. De stödföretagare som har uppgivit sitt mobil- eller faxnummer till Den Nya Välfärden får ett meddelande och genom att svara på det, kommer

företagarens namn med i den skrivelse som sedan skickas till berörd makthavare.

Det första Företagarkravet riktades till dåvarande arbetsmarknadsministern Sven Otto Littorin. Det gällde en ny arbetsrätt som inte bara värnar om de anställda, utan också om företagarna.

Medborgarnas Offentliga Utredningar

Den Nya Valfärdens första utåtriktade aktivitet var presentationen av ett betänkande i serien Medborgarnas Offentliga Utredningar i juni 1988. Tanken var att kopiera den metod som staten använde i sitt reformarbete: Regeringen tillsätter en utredning och befolkar utredningen med en grupp kunniga personer och en sekreterare som gör skrivarbetet. Detta resulterar sedan i en eller flera skrifter i serien Statens Offentliga Utredningar (SOU).

Man kan hävda att MOU-serien är själva ryggraden i Den Nya Valfärden, den struktur som bär upp hela verksamheten. Före 1992 utgavs MOU-skrifterna av Timbro men därefter står Den Nya Valfärden som utgivare. Patrik Engellau eller G. Rune Berggren medverkade som huvudansvarig för varje rapport och till utredningen knöts sedan experter inom området.

Utredningsarbetet

"Det är så lätt att kritisera. Vi vill också tala om hur vi vill ha det", säger Patrik Engellau i en intervju i januari 1991

genererade en hel del kringaktiviteter, bland annat offentliga möten, remissrundor och opinionsundersökningar. Flera av de reformförslag som har framförts i olika MOU har genomförts i mer eller mindre modifierad form, vilket vi ska återkomma till.

Hittills har 25 betänkanden publicerats i MOU-serien. En komplett förteckning med författarna angivna finns i slutet av denna bok.

Sjutton reformförslag

Under de två första åren presenterades vardera en MOU: *En ny grundlag* 1988 och *Sänkt skatt för alla* året därpå. Dessa rapporter presenteras i de följande kapitlen.

Huvuddelen av betänkandena, 19 stycken, presenterades åren 1990–1996. Av dessa innehöll 13 rapporter reformförslag inom ett avgränsat sakområde:

- MOU 1990:1 *Minska statsskulden – sälj tillgångar*. Genom att sälja ut statlig egendom för 200 miljarder kronor kan Sverige betala av en tredjedel av statsskulden. De minskade statsskulsräntorna kan användas till att sänka skatterna.
- MOU 1990:2 *Medborgarnas miljömanifest*. Här presenteras ett förslag till en helt ny miljöpolitik som bygger på medborgarengagemang och på företagens miljöintresse.
- MOU 1990:3 *En marknad för bostäder åt alla – ett förslag till ny bostadspolitik*. Bostadsbrist och bostadsköer är resultatet av att den svenska bostadspolitiken har lidit skeppsbrott. I utredningen visas på de åtgärder som måste vidtas för att bostadsmarknaden ska börja fungera.

- MOU 1991:1 *Företagsamhetens förutsättningar – ett förslag till näringspolitik för 2000-talet*. Genom att ta ett helhetsgrepp på näringspolitiken kan produktionen och sysselsättningen öka, samtidigt som staten kan minska sina utgifter med ungefär 22 miljarder kronor.
- MOU 1991:2 *Sänkt skatt för en ny välfärd – ett förslag till ny skattepolitik*. En uppföljning av MOU 1989:1 *Sänkt skatt för alla – ett förslag till nytt skattesystem*.
- MOU 1991:3 *Självständiga kommuner – mer medborgarmakt i kommunerna*. Kvaliteten på den kommunala servicen blir högre när medborgarna, inte statliga regler, bestämmer hur den ska produceras.

- MOU 1991:5 *På egna ben – så kan organisationsstödet reformeras*. Här visas på hur organisationsstödet kan reformeras för att stärka föreningslivet oberoende och begränsa de statliga utgifterna.

- MOU 1992:2 *Hälso- och sjukvård för 2000-talet – ett förslag till ny sjukvårdsstruktur*. Detta är ett förslag till en ny struktur för en offentligt finansierad hälso- och sjukvård.
- MOU 1994:1 *HSF-modellen – patientmakt, kvalitet och kostnadseffektivitet i en ny sjukvårdsstruktur*. HSF-modellen redovisar systemet och detaljlösningarna i sjukvården.
- MOU 1995:1 *När folkhemmets barn blivit vuxna – ett nytt trygghetssystem för jämlikhet, medmänsklighet, enkelhet och eget ansvar*. Dagens överlastade bidragsapparat ersätts med sju bidrag plus en eller flera obligatoriska försäkringar.
- MOU 1995:2 *Irrfärdens slut – spelregler för sunnda statsfinanser*. I boken diskuteras ändringar i grundlagen för att begränsa riksdagens finansmakt.
- MOU 1996:1 *Den nya arbetsrätten – ett förslag*. Ett förslag till ny arbetsrätt för den framväxande humankapitalismen snarare än den bortdöende industrikapitalismen.
- MOU 1996:2 *Kommunala företag – hot mot demokrati och fri konkurrens*. Här föreslås att alla kommunala bolag avvecklas och det bör bli förbjudet att skapa nya.

Efter 1996 har fyra betänkanden publicerats, varav två tillhör den klassiska typen av MOU med reformförslag inom ett sakområde:

- MOU 1997:1 *Entreprenören i högsätet – omprövning av beskattningsreglerna för fåmansföretag*. Här föreslås att fåmansföretagare ska ha samma villkor som andra företagare.
- MOU 2000:1 *Sveriges två gränser – om invandrapolitiken och hur den kan förbättras*. Boken förklarar Sveriges ovanliga och växande invandringsproblem och ger förslag på vad som kan göras åt problemen.

Övriga MOU

Den borgerliga regeringen genomförde en rad reformer under mandatperioden 1991–1994 som ökade kommunernas möjligheter att privatisera eller att införa entreprenad- och kundvalslösningar i sin verksamhet. Vid sidan av MOU-förslag till nationella reformer levererades fyra rapporter 1991–1993 som snarare var praktiska handböcker för kommunalpolitiker som ville utnyttja de nya möjligheter som nu gavs. Vi återkommer till dessa skrifter i ett senare kapitel.

De återstående fyra MOU har mer övergripande karaktär:

- MOU 1993:2 *Charta Nova – politik för entreprenörskap och nya jobb*.

Huvudförfattare till *Charta Nova* var Patrik Engellau. Övriga utredare var G. Rune Berggren, Lorentz Lyttkens och Anders Röttorp. Detta var det första försöket att på ett mer grundläggande sätt presentera den nya samhällsmodell som Den Nya Valfärden arbetade för:

”Sveriges problem är inte att vi inte känner till lösningen på våra problem. Problemet är att många inte gillar lösningen, antingen för att den hotar deras positioner eller för att den ifrågasätter deras gamla världsbild och tankevanor.”

Boken föreslog en helt ny politik med målet sanerade statsfinanser och en miljon nya, riktiga jobb på tio år. Detta betydde 100 000 nya jobb per år eller 274 nya jobb om dagen. Den förnyelse som Sverige behöver kan inte tillkomma på annat sätt än genom entreprenörskap, alltså vanliga människors engagemang och driftighet. Så här sammanfattades några av förslagen när *Charta Nova* presenterades i Den Nya Välfärdens tidning:

1. 16 procent arbetsgivaravgift – en rejäl sänkning sätter fart på Sverige.
2. Alla lagar som ger småföretagen sämre villkor än storföretagen tas bort – speciallagstiftningen kring fåmansbolagen upphävs.
3. Real reavinstbeskattning på aktier etcetera – ingen skatt på inflationsluft.
4. Lönerna förhandlas i företagen, inte centralt – riksprislistor är lika fel för arbetskraft som för livsmedel.
5. Slut på offentliga bidrag och lån till företagen – företagen ska stå på egna ben.

Andra förslag var kamp mot alla monopol, separering av offentlig service och myndighetsutövning, personval, offentligt garanterad grundtrygghet – därutöver privata och frivilliga försäkringar – färre regleringar och avskaffande av statliga bidrag till kommunerna.

Ytterligare tre MOU har en mer övergripande karaktär:

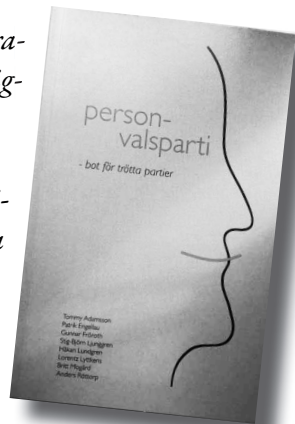
- MOU 1995:3 *Järntrianglar – förnyelsens fiende nummer ett*. Järntrianglarna består av starka allianser mellan sektorpolitiker, en eller flera myndigheter samt en näringslivsbransch. Boken ger förslag till hur politikerna bör göra för att komma till rätta med dessa förändringsproppar.
- MOU 1998:1 *Samhällsmoral i praktiken*. Boken diskuterar vikten av att de högsta organen i stat och kommun utgör förebilder för all verksamhet inom samhället och vilken inverkan detta har på samhällsmoralen.
- MOU 1999:1 *För Sverige – på tiden!* Vad Sverige behöver är inte ändlösa diskussioner utan ett konkret reformprogram som tar sikte på helheten. Ett sådant program presenteras i denna skrift.

Övriga skrifter från Den Nya Valfärden

Utöver MOU-serien har Den Nya Valfärden givit ut ett 40-tal böcker och skrifter av olika karaktär. Några av skrifterna berör Företagarombudsmannens eller Integritetsombudsmannens verksamhet, vilket vi ska återkomma till.

Här är några andra exempel på debattböcker (författarna anges i förteckningen längst bak i denna bok):

- *Molnstoden – en vision för svenska folket* (1994). Sverige efter PV, TV och WC – en epok är slut och Sverige måste ha en ny vision.
- *Baksmällan – förutsättningar för politisk tillnyktring* (1995). Politikerna uppmanas att tillfälligt dra sig tillbaka från de akuta problemen och inrikta sig på att utveckla en ny politik för framtiden.
- *Personvalsparti – bot för trötta partier* (1999).
- *Skärp dig, Svensson – med deklARATIONEN om de medborgerliga skyldigheterna* (2002).
- *Slopa fåmansbolagsreglerna! – företagare är inte vanliga anställda* (2003).
- *Jobbet är att mata puman – hur och varför Försäkringskassorna slarvar bort 40 miljarder kronor om året av skattebetalarnas pengar* (2004). Sjukskrivningarna är en gökunge i statens finanser. Något måste göras för att bromsa miljardrullningen.

- *Ole, dole, arbetslös – nästan 3 av 10 ungdomar 16–24 år saknar jobb* (2006).
- *Ge de arbetslösa en chans – 150 000 nya jobb genom halverade arbetsgivaravgifter* (2006).
- *Hälso- och sjukvårdsföretagsmodellen* (2009). Här presenteras en kundvalsmodell som ger en helhetssyn på vården.
- *Trovärdig solidaritet* (2010). I boken diskuteras hur man kan överbrygga klyftan mellan ord och handling i försvarspolitiken.
- *Den övermodiga beskyddaren* (2012). Den svenska välfärdsstaten har successivt övertagit allt fler omhändertagande funktioner från det civila samhället. I boken hävdas att undanträngningen av det civila samhället medför avsevärda nackdelar.
- *Min Oro* (2014). Boken handlar om politikens tilltagande hjälplöshet inför de genomgripande värderingsförändringar som västvärlden genomgår.

- *Utanförskapets karta – en uppföljning av Folkpartiets rapportserie* (2014). Folkpartiets rapportserie *Utanförskapets karta* synliggjorde utanförskapet och visade en snabb ökning av antalet bostadsområden med hög arbetslöshet och dåliga skolresultat. Hur har Folkpartiet och de övriga borgerliga partierna inom Alliansen lyckats i sina ambitioner att vända den negativa trenden? Folkpartiet har inte uppdaterat sina rapporter sedan *Utanförskapets karta* för år 2006. Den här rapporten är en uppföljning av Folkpartiets rapportserie.
- G. Rune Berggren publicerade två samlingar krönikor: *Beska Droppar – korta kritiska krönikor* (2002) och *Nya beska droppar – korta kritiska krönikor* (2006).

Grundlagsprojektet

Avsikten med Den Nya Valfärden var att i grunden reformera det svenska samhället. Sålunda inleddes verksamheten med att skriva en ny grundlag.

Det första MOU-betänkandet, *En Ny Grundlag – ett förslag* (MOU 1988:1), innehöll förslag till en helt ny regeringsform med kommentarer. Det syftade till att öka medborgarnas medverkan i det politiska beslutsfattandet.

Utredarna var Ulf Brunfelter, Patrik Engellau, Gunnar Hökmark, Gustaf Petrén, Mats Svegfors och Carl-Johan Westholm. Huvudförfattare var Ulf Brunfelter, advokat och vd för Näringslivets Byggnadsdelegation, och Gustaf Petrén, tidigare regeringsråd. Petrén var en av landets främsta debattörer i författningsfrågor och han hade varit mycket kritisk till 1974 års regeringsform, framförallt när det gällde skyddet för mänskliga fri- och rättigheter.

Den Nya Valfärden arrangerade sedan grundlagsseminarier, skickade ut betänkandet på remiss samt genomförde opinionsundersökningar och enkäter. Hösten 1989 gjordes en sammanställning av opinionsläget kring det nya grundlagsförslaget, ”Så här tyckte svenska folket om 15 viktiga grundlagsfrågor”. De fem viktigaste frågorna var i rangordning:

1. Förstärkt äganderätt.
2. Ökat medborgarinflytande över politiken, till exempel genom personval och folkomröstningar.
3. Återinfört tjänstemannaansvar.
4. Författningsdomstol.
5. Fri radio och TV.

Ytterligare en MOU kom att behandla grundlagsfrågor, nämligen *Irrfärdens slut – spelregler för sunnda statsfinanser* (MOU 1995:2). Utredare var G. Rune Berggren, Thomas Idergard, Sofia Johansson och Hans Åström Eklind.

I betänkandet diskuteras ändringar i grundlagen för att begränsa riksdagens finansmakt. Reformerna syftade till krav på balans i statens löpande utgifter i förening med begränsningar i rätten att beskatta medborgarna.

Grundlagsutredarna från vänster: Hans Åström Eklind, Thomas Idergard, Sofia Johansson och G. Rune Berggren.

Grundlagsrätten

Förslaget om att inrätta en svensk författningsdomstol har genom åren framförts i en rad olika sammanhang, både före

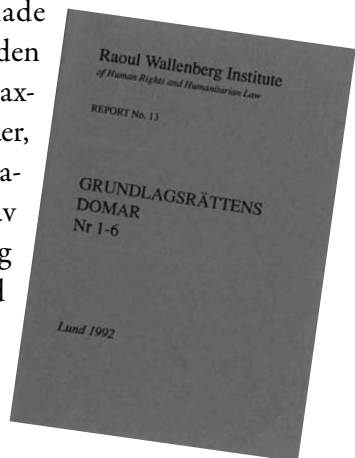
och efter MOU 1988:1. Syftet med en sådan domstol är att den ska kunna pröva om lagar och författningar är förenliga med grundlagens bestämmelser.

Många ställde sig frågande till hur en sådan författningsdomstol skulle fungera. När förslaget inte vann gehör, inrättade Den Nya Valfärden en egen institution 1990 som fick namnet Grundlagsrätten. Det var inga dussinjurister som rekryterades. Ordförande var Gunnar Lagergren, tidigare riksmarskalk, hovrättspresident och ledamot i Europadomstolen för mänskliga rättigheter. Övriga ledamöter var de tidigare regeringsråden Eskil Hellner, Stig Nordlund och Gustaf Petrén samt justitierådet Fredrik Sterzel. Efter Petréns död i augusti 1990 efterträddes han av förre justitierådet och ordföranden i Högsta domstolen Bengt Hult.

De mål som Grundlagsrätten valde att behandla togs fram bland förslag som inhämtades från advokater och universitetslärare. De fick sedan företräda klagandesidan medan Stiftelsen MOU utsåg den jurist som företrädde staten.

Den 12 juni 1990 avkunnade Grundlagsrätten två domar. I den första fann rätten att generella taxeringsrevisioner hos advokatbyråer, där alla klienthandlingar granskades oavsett huruvida någon av dessa är föremål för utredning eller ej, inte var förenlig med grundlagens förbud mot husransakan.

I den andra domen fann Grundlagsrätten att förbudet mot bildande av enskilda arbetslöshetskassor

inte strider mot den grundlagsfästa föreningsfriheten.

Grundlagsrätten var inte tänkt som en permanent verksamhet utan inrättades för att visa hur en författningsdomstol kunde arbeta. Efter ett par år lades därför denna verksamhet ner.

Skatteprojektet

Den andra MOU-skriften var *Sänkt skatt för alla – ett förslag till nytt skattesystem* (MOU 1989:1). Bakom förslaget stod G. Rune Berggren, Karl-Erik Brandt, Patrik Engellau, Carl Erik Hedlund och Jan Herin.

Utredarnas förslag innebar att skattetrycket under en tioårsperiod skulle sänkas från 57 till 47 procent av BNP. I utredningen anvisades vägar att finansiera detta men för detaljerna inom de olika utgiftsområdena hänvisades till kommande MOU-betänkanden.

Dessa skatter föreslogs sänkas med angivande av det skattebortfall som skulle uppstå om de genomfördes omedelbart:

• Arbetsgivaravgifter	72 miljarder kronor
• Inkomstskatt	70
• Moms	16
• Fastighetsskatt	6
• Företagsbeskattning	4
• Arv, gåvor, förmögenhet	3

Bland de finansieringsmöjligheter som pekades ut fanns avskaffade bostads- och livsmedelssubventioner samt minskat arbetsmarknads- och industristöd.

Skattedebatterna

Skattefrågan var under dessa år mycket het. Socialdemokraterna hade kort efter valet 1988 gjort en total omsvängning. Ingvar Carlsson, Kjell-Olof Feldt och Stig Malm höll i november en gemensam presskonferens om skattesystemet. Feldt sade att systemet var ruttet och Malm ansåg att det var perverst.

Nu skulle skattefrågan utredas i grunden, vilket ledde fram till att Socialdemokraterna och Folkpartiet året därpå fick igenom ett riksdagsbeslut om en stor skattereform. Här var det dock frågan om en skatteomläggning till ett mer enhetligt skattesystem med lägre marginalskatter, inte om någon sänkning av det totala skattetrycket.

Den Nya Valfärden presenterade skattetabletter där medborgarna kunde jämföra det gamla och det nya skattesystemet med sitt eget förslag.

"Salen var fullsmockad, det fanns inte en millimeter stolsyta över". Sydsvenskan kommenterar skattedebatten på Sheraton i Malmö, 8 oktober 1989.

Den Nya Valfärden anordnade från september 1989 till mars 1990 25 skattedebatter runt om i Sverige. Publiken strömmade till i stor omfattning. Flera av näringslivets främsta företrädare deltog där, bland andra Carl Erik Hedlund, Ulf Laurin, Curt Nicolin, Peter Wallenberg och Hans Werthén. Dessutom utfrågades politiker från olika partier.

Efter de omfattande skattediskussionerna som Den Nya Valfärden var delaktiga i utarbetades ett reviderat förslag, MOU 1991:2 *Sänkt skatt för en ny välfärd – ett förslag till ny skattepolitik*, av G. Rune Berggren, Patrik Engellau och Anders Röttorp. Charlie Brantingson var utredningens sekreterare.

Ambitionen var fortfarande att sänka skattetrycket från 57 till 47 procent av BNP på tio år. Dessutom beskrevs en fortsatt sänkning till EG-nivå på omkring 40 procent. Det nya förslaget utgick från läget efter den beslutade skattereformen. Nu kom tyngdpunkten i skattesänkningarna alltmer att läggas på arbetsgivaravgifterna:

• Arbetsgivaravgifter	137 miljarder kronor
• Moms	36
• Fastighetsskatt	10
• Kapitalbeskattning	9
• Arv, gåvor, förmögenhet	4

Annon Svenska Dagbladet oktober 2006.

Kravet på kraftigt sänkta arbetsgivaravgifter kom att få stor betydelse i Den Nya Valfärdens fortsatta opinionsbildning.

Den Nya Valfärden har även engagerat sig i flera andra skattefrågor genom åren. Föreningen drev exempelvis en intensiv kampanj före valet 2006 mot den så kallade Lex Ugglå, bland annat genom annonser i flera stora tidningar. Det rörde sig om att

Skatteverket ville förmögenhetsbeskatta företag som ansågs ha en överlikviditet. Artisten Magnus Uggla hade drabbats av denna bestämmelse, vilket gav regeln dess namn.

Den Nya Välfärdens kampanj gav resultat. I november 2006 meddelade finansminister Anders Borg (M) att reglerna skulle ändras så att Lex Uggla försvann. Detta skedde 2007 när förmögenhetsskatten avskaffades.

Ska Den Nya Välfärden bli ett parti?

Ian Wachtmeister medverkade vid de två skattedebatter 1989/90 som Den Nya Välfärden ordnade i den fullsatta Grünewaldsalen i Stockholms konserthus. Han hade varit verksam inom Grängeskongern innan han startade det egna företaget The Empire 1983. Wachtmeister hade utkommit med de satiriska debattböckerna *Ankdammen* 1988 och *Elefanterna* 1990. Han blev så upprymd av det gensvar han mötte i Konserthuset att han inför valet 1991 ville bilda ett nytt parti.

Ian Wachtmeister kom med i den interimsstyrelse som bildades för Föreningen Den Nya Välfärden 1991. Föreningen höll ju på att ta fram konkreta reformförslag inom de flesta politiska sakområden. Inget vore väl naturligare än att Den Nya Välfärden stod fadder för det nya partiet, tyckte Wachtmeister. Men det tyckte inte Patrik Engellau. Hela idén med Den Nya Välfärden var ju att ta fram förslag som det stod alla fritt att använda – även Ian Wachtmeister. Men Den Nya Välfärden skulle som organisation stå utanför partipolitiken. Dessutom var det många inom föreningen som inte skulle uppskatta ytterligare splittring av den borgerliga fronten.

Ryktet om Wachtmeisters planer spred sig i politiska

kretsar och Patrik Engellau fick flera upprörda samtal, bland annat från före Moderatledaren Ulf Adelsohn om att Ian Wachtmeister måste stoppas. Att stoppa Wachtmeister låg inte i Engellaus makt men någon hjälp med en eventuell partibildning tänkte han inte erbjuda.

Tillsammans med Bert Karlsson bildade Ian Wachtmeister som bekant partiet Ny demokrati som satt i riksdagen 1991–1994. Partiet hämtade flera av sina förslag från Den Nya Valfärden. Men omedelbart efter att Ny demokrati hade bildats lämnade Wachtmeister styrelsen för Den Nya Valfärden. Detta hindrade inte S-pressen från att i en stor kampanj hävda att SAF, via Den Nya Valfärden, finansierade Ny demokrati.

Patrik Engellau fick ägna stor energi för att förklara, dels att varken SAF eller Näringslivets Fond hade något inflytande över de förslag som Den Nya Valfärden tog fram, dels att Den Nya Valfärden inte hade någon organisatorisk eller ekonomisk relation till Ny demokrati.

Tidningen

År 1991 utkom det första numret av tidningen *Den Nya Valfärden*. Den har utkommit varje år sedan dess. De första åren var upplagan en bit över 100 000 exemplar. Under senare år har tidningen nått omkring 900 000 läsare. Den har genom åren distribuerats tillsammans med andra tidningar, bland annat *Dagens Nyheter* och *Svenska Dagbladet* samt skickats till stödföretagare, riksdag, regering och kommunalpolitiker.

Tidningen har genom åren varit fylld av information om Den Nya Valfärdens olika verksamheter, liksom av reportage, intervjuer och enkäter med företagare, experter och politiker.

I det första numret 1991 publicerades stöduttalanden för Den Nya Valfärden av flera framträdande näringslivsprofiler, bland annat dessa:

”Den Nya Valfärden har tagit på sig uppgiften att skapa förståelse för den förändringsprocess som måste till om Sverige skall få en ekonomisk utveckling som jag tror nästan alla svenskar i själ och hjärta vill se.”

Curt Nicolin, ordförande i ABB

*Den Nya Valfärdens
tidning. Nr 1, årgång 1.*

”Den Nya Valfärden utgör ett stimulerande inslag i den politiska debatten. Med kunnighet och fantasi har man varit ifrågasättande och nyskapande. Utan att själv uppträda som ett politiskt parti har man väckt politiskt intresse.”

Bo Berggren, vd i Stora

”Jag är mycket imponerad av den utredning som gjorts om en ny grundlag. Inte bara så att förslaget verkar mycket genomarbetat, utan det är också lätt att förstå och har välformulerade synpunkter.”

Tore Browaldh, tidigare vd i Handelsbanken

”Vi som tror på ett annorlunda och bättre Sverige, och ett Sverige där medborgarnas snarare än ombudsmännens intressen kommer i första rummet, vi måste ha konkreta, genomarbetade och långsiktiga planer att diskutera. Därför stödjer jag Den Nya Valfärden.”

Hans Werthén, styrelseordförande Electrolux

Även professorn och tidigare riksdagsledamoten Bo Södersten (S) gav sin välsignelse:

”Medborgarnas Offentliga Utredningar har med kraft, uthållighet och lidelse penetrerat politikens centrala frågor. Det vore egendomligt om utredningarna inte skulle få betydelse för de kommande årens politiska debatt.”

4:e Oktober

Den Nya Valfärdens tidning har utkommit den 4 oktober, utom under valår då den utkom i mitten av september. Tid-

ningen var 1992 försedd med underrubriken *4:e Oktoberkampanjen för sänkning av arbetsgivaravgifterna till 16%! Året därpå bytte tidningen namn till 4-oktober för entreprenörskap*, vilket tidningen hette fram till 2005 då den i stället fick namnet *4 oktober – en del av Den Nya Välfärden*. År 2011 återtog det ursprungliga namnet *Den Nya Välfärden*.

Den 4 oktober hade blivit ett symbolladdat datum i kampen för ett fritt näringsliv genom den stora demonstration som arrangerades då 100 000 personer i Stockholm den 4

Folket hade fått nog. Det blev ett nej till löntagarfonder.

oktober 1983 tågade mot förslaget om löntagarfonder. Fram till 1986 ägde sedan liknande demonstrationer rum på olika håll i landet. Patrik Engellau var mycket involverad i 4:e Oktoberkampanjen.

Det var SAF som, tillsammans med 4:e oktoberkommittén, eko-

nomiskt och idémässigt svarade för tillkomsten av begreppet "4 oktober". Den Nya Välfärden började, i samförstånd med SAF, använda begreppet *4-oktober för entreprenörskap* 1991/92 i sin kampanj för sänkta arbetsgivaravgifter. Sedan blev detta temat för Den Nya Välfärdens hela arbete för ett bättre företagsklimat.

Ett exempel på hur datumet den 4 oktober utnyttjades var 1993 då Den Nya Valfärden i sin tidning uppmanade läsarna att delta i Sveriges största fax-demonstration. Den 4 oktober skulle de skicka ett fax till sin riksdagsledamot till stöd för Den Nya Valfärdens krav.

Med tiden kom minnet av löntagafondsstriden att avta hos allmänheten, varför Den Nya Valfärden slutade använda den 4 oktober. Numera är detta datum i stället helt och hållet Kanelbullens dag.

Valfrihetsrevolutionen

Det var inte politiker eller ämbetsmän som uppfann de svenska välfärdsinstitutionerna. Inom praktiskt taget alla former av välfärdsverksamhet – förskolor, skolor och högskolor, sjukvård, handikapp- och äldreomsorg – har det funnits privat drivna verksamheter som var föregångare till de offentliga insatserna.

Sveriges mest utvecklade välfärdsinstitutioner före den industriella revolutionen fanns på järnbruken. Ett välkött brukssamhälle präglades av en patriarkalisk anda som innebar att brukets ledning hade kontroll över alla aktiviteter i samhället, men som också innebar att de anställda hade en social trygghet vid till exempel sjukdom och ålderdom som var klart bättre än vad som var normalt för andra kroppsarbetare i Sverige.

Under 1800-talet växte det fram många olika former av enskilda initiativ inom utbildning, vård och omsorg. Ideella organisationer startades. Ett viktigt exempel är Röda Korset som var pionjärer inom en rad områden, till exempel skoltandvård, barnkolonier, hemsamariter, färdtjänst samt besöksverksamhet på sjukhus, äldreboenden och fängelser.

Enskilda entreprenörer, ofta kvinnor, startade verksamheter inom välfärdsområdet. Vi har tidigare nämnt Anna Sandströms insatser. Arbetarföreningar bildade understödsföreningar i form av begravnings-, sjuk- och pensionskassor.

I flera fall gav arbetsgivarna stöd till kassorna och inte sällan var de initiativtagare till dem.

Under efterkrigstiden började de enskilda alternativen successivt trängas ut. De flesta privata skolor och förskolor var nedlagda omkring 1970. De sista områdena där enskilda alternativ hade mer än marginell betydelse var privatpraktiserande läkare och tandläkare. Men under 1970-talet ifrågasattes även deras existensberättigande.

Under de borgerliga regeringsåren 1976–1982 gjordes inte särskilt mycket för att bryta de offentliga välfärdsmonopolen. Vissa mindre reformer genomfördes dock, bland annat för att stärka privatpraktikernas ställning.

Det började med Pyslingen

De offentliga välfärdsmonopolen ifrågasattes knappast av något politiskt parti under 1970-talet eller i början av 1980-talet. Men kring 1984 fördes detta fram som en politiskt viktig fråga, framförallt genom Moderatledaren Ulf Adelsohn och Folkpartiledaren Bengt Westerberg. Barnomsorgen kom att stå i centrum för denna debatt.

Anledningen till att debatten inledningsvis kom att handla mycket om barnomsorgen var att Pyslingen Förskolor AB startade 1983. Företagets affärsidé var att driva daghem på entreprenad med högre kvalitet och lägre kostnader än vad som var normalt i kommunerna. Bland annat skulle Pyslingen bara anställa utbildade förskollärare, inte några barnskötare. Föreståndaren skulle ges ett större ansvar. Personalen skulle få ständig fortbildning. Kostnader för lokaler och administration skulle vara lägre än i kommunerna.

Socialdemokraterna gick till hårt försvar av välfärdsmonopolen. ”Det är en ofantlig skillnad mellan barn och sopsäckar”, konstaterade Olof Palme på SAF-kongressen 1984. Han åberopade erfarenheter från företagsdrivna daghem i USA med dålig kvalitet och som därför kallades ”Kentucky Fried Children”.

Bestämmelserna ändrades 1984 så att daghem som drevs i vinstsyfte inte kunde få statsbidrag, den så kallade ”Lex Pysslingen”. Även fackliga ledare som Kommunalarbetareförbundets ordförande Sigvard Marjasin och TCO-ordföranden Björn Rosengren tog avstånd från företagsdriven barnomsorg.

Pysslingen hittade dock en lucka i lagstiftningen som gjorde att företaget kunde komma igång ändå, nämligen arbetsledningsentreprenad. Kommuner upphandlade förståndartjänsten från Pysslingen men drev daghemmet i egen regi. De två första daghemmen enligt denna modell tillkom i Nacka 1986.

Omkring 1990 inträffade ett skifte i den svenska opinionen där tilltron till den offentliga sektorn avtog markant. Och då den borgerliga regeringen tillträdde 1991 inleddes valfrihetsrevolutionen på allvar. Lex Pysslingen avskaffades 1991 och friskolereformen genomfördes året därpå.

Goda råd från Den Nya Valfärden

Den Nya Valfärden gav i början av 1990-talet ut ett par praktiska handböcker för kommunalpolitiker som ville utnyttja de reformmöjligheter som nu gavs:

- MOU 1991:4 *Skolpeng hösten 92 – en handlingsplan för kommunerna.*

- MOU 1991:6 *Hur man säljer allmännyttehus – handledning för beslutsfattare i kommunerna.*
- MOU 1992:1 *Eget val i äldreomsorgen – handledning för beslutsfattare i kommunerna.*
- MOU 1993:1 *Barnomsorg enligt kundvalsmodellen.*

Patrik Engellau reste runt i landets kommuner för att berätta om olika reformalternativ. Här rådde ofta stor förvirring bland politiker, tjänstemän och debattörer. Inte minst ågnade Engellau stor möda åt att förklara skillnaderna mellan service (som gärna kunde utföras av andra än kommunen) och myndighetsutövning (som var en offentlig kärnverksamhet) samt mellan entreprenader (som passade för många tekniska tjänster) och kundvalslösningar (som passade för välfärdstjänster).

I ett avseende skulle det dock dröja innan Patrik Engellaus uppfattning fick politiskt genomslag. Han insåg redan i början av 1990-talet att om konkurrens tilläts mellan olika skolor, fanns en risk för betygsinflation. Därför behövdes någon form av centralt ordnad bedömning av elevernas prestationer. Denna insikt nådde regeringen först på våren 2014.

Den Nya Välfärdens aktiviteter hade säkert betydelse på många olika håll i landet. Men i en kommun spelade Den Nya Välfärden en avgörande roll, nämligen i Vaxholm.

Ny välfärd i Vaxholm

En av dem som var med vid starten av Den Nya Välfärden var sekreteraren Marita Bång. Hon bodde i Vaxholm och föreslog att Patrik Engellau skulle träffa det moderata kommunalrådet

där, Hans Håkansson, som var helt ny i politiken när han kom in i fullmäktige efter valet 1991.

Det blev ett lyckat möte samma höst. Engellau fick uppdraget att som projektledare utveckla kundvalssystem inom kommunens välfärdstjänster. Därigenom gjorde han Vaxholm till pionjär inom detta område.

Kommunen införde en kundvalsmodell som innebar att föräldrar och gamla i stället för politikerna blev beställare av skola, barn- och äldreomsorg. Skolor, dagis och hemtjänstutövare fick konkurrera om kundernas gunst med kvalitet. Dessutom öppnades dörren för dem som ville starta enskilda alternativ.

Vaxholm var inte störst men först. Sunt Förnuft rapporterade om "ett enastående resultat" i nummer 3, 1994.

Vaxholm var inte störst men först. Sunt Förnuft rapporterade om "ett enastående resultat" i nummer 3, 1994. Patrik Engellau började med att träffa alla partier i den borgerliga majoriteten. De var i grunden positiva och de talade entusiastiskt om behovet av "systemskifte". Det arrangerades regelbundna träffar med denna grupp under en rätt lång period i syfte att noga gå igenom varje problem som kunde tänkas uppstå – en nödvändig förutsättning för att den politiska majoriteten skulle kunna klara av alla de utmaningar som mötte dem.

Oppositionen satte sig till hårdnackat motstånd mot reformtankarna. Jan-Olov Schill, som var socialdemokratiskt oppositionsråd, ansåg att hela projektet var en experimentverkstad för Den Nya Valfärden. Han kallade hela idén för ett teoretiskt projekt skapat av nyliberala ekonomer utan verklighetsförankring.

Motståndet var utbrett även bland kommunens anställda. Kommundirektören sade upp sig och någon efterträdare anställdes inte. I stället tog Hans Håkansson även på sig den rollen. Men kommunens socialchef, Marianne Synnemar, blev snabbt med på noterna, vilket var en förutsättning för att reformerna skulle bli framgångsrika. Avgörande för att projektet lyckades var även att det fanns ett stöd för förändringarna bland de föräldrar som nu kunde välja dagis och skola till sina barn.

Patrik Engellau träffade personalen inom de olika verksamheterna. Motståndet var störst inom skolan. Här rådde en kultur som var mot all förändring. Även inom förskolan fanns inledningsvis ett stort motstånd. Men under dessa möten märkte Engellau att en av de ledande i gruppen av förskolledare började svänga. Och när hon hade blivit för kundvalssystemet, så svängde även hennes kolleger. Därefter kunde också motståndet inom skolan övervinnas.

Före sommaren 1992 beslutade kommunen att införa kundval inom förskola, skola och hemtjänst och på hösten trädde reformen i kraft. Hela stämningen vände direkt bland kommunens personal. De förändrades från kravmaskiner till kundorienterade servicepersoner.

Vaxholms reformarbete fick en mycket stor uppmärksamhet i medierna. Många uppskattade Den Nya Valfärdens

insatser. Men Patrik Engellau stämplades även som en mörkerman, med en brutal människosyn som bara ville privatisera och tjäna pengar på välfärdstjänster. Jan Myrdal förklarade att Engellau var borgerlighetens nya härförare.

Den hårdaste medieattacken kom den 21 september 1992 i TV-programmet *Norra Magasinet*, en föregångare till det lika hårdvinklade programmet *Uppdrag Granskning*. Reportern konstaterade att ingenstans skedde valfrihetsreformerna snabbare och mer grundligt än i Vaxholm. Och idéerna kom från Östermalm. Därefter zoomade kameran in porten på Danderydsgatan 10.

”Reportaget var så elakt mot mig att jag förträngt det”, säger Patrik Engellau i dag.

Konkurrenskommissionen

Hösten 1993 började Patrik Engellau dra igång ett nytt projekt, Konkurrenskommissionen. Syftet var att utreda och bedöma anmälningar om att skattepengar används på ett sätt som snedvrider konkurrensen. Verksamheten startade den 10 januari 1994 då juristen Pär Cronhult anställdes som föredragande i Konkurrenskommissionen.

Cronhult hade en bakgrund som amanuens på juridiska institutionen vid Stockholms universitet. Nu fick han lägga upp verksamheten under G. Rune Berggrens ledning. Pär Cronhult är fortfarande kvar i den befattningen och har sedan starten ansvarat för över 700 ärenden.

Konkurrenskommissionens ordförande sedan 2009, Inger Ridderstrand-Linderoth.

Kommissionen är en oberoende grupp av högt kvalificerade experter inom konkurrens- och upphandlingsfrågor. G. Rune Berggren var ordförande från starten till sin död 2009. Därefter har Inger Ridderstrand-Linderoth varit Konkurrenskommissionens ordförande.

Hon är den enda ursprungliga ledamoten som fortfarande sitter i kommissionen.

De frågor som Konkurrenskommissionen kom att hantera under de första åren var av två typer. För det första rent juridiska ärenden som kommissionen kunde avgöra genom ett domstolsliknande förfarande. För det andra lämplighetsbedömningar där lagstiftningen var oklar eller där lagen hade en uppenbart olämplig utformning, sett ur ett konkurrensperspektiv.

Inom kommissionen fann man det olyckligt att blanda samman de rent juridiska ärendena med olika former av lämplighetsbedömningar. Därför överlämnades den senare typen av frågor till Företagarombudsmannen som inrättades av Den Nya Välfärden år 2000. Genom att renodla Konkurrenskommissionens verksamhet till rent juridiska ärenden, har Den Nya Välfärden kunnat rekrytera högt kvalificerade personer med domstols- eller ämbetsmannabakgrund.

I Konkurrenskommissionen ingår i dag:

- Inger Ridderstrand-Linderoth, ordförande, tidigare stadsjurist i Stockholms stad
- Per Eklund, tidigare hovrättsråd och statsstödsexpert
- Patrik Engellau
- Christer Fallenius, tidigare ordförande i Marknadsdomstolen
- Erik Nerep, professor i handelsrätt, bland annat konkurrensrätt, vid Handelshögskolan i Stockholm
- Lennart Palm, jurist och tidigare vd för Näringslivets regelnämnd
- Per-Arne Sundbom, tidigare konkurrensråd vid Konkurrensverket

Pär Cronhult är cheffjurist vid Den Nya Valfärden och föredragande i Konkurrenskommissionen.

Ärendehantering

Företag och privatpersoner kan anonymt och kostnadsfritt kontakta kommissionen om de misstänker att konkurrensen snedvrids av stat, kommuner eller landsting. Kommissionen tar också upp ärenden på eget initiativ. De vanligaste typerna av konkurrenssnedvridning som behandlas är underprissättning och avbrutna upphandlingar. Det förekommer också att kommuner subventionerar enskilda företag och att kommunala bolag eller att kommunala förvaltningar tar uppdrag utanför kommungränsen.

Kommissionen begär in alla relevanta handlingar och granskar sedan ärendet. Först görs ett preliminärt ställningstagande. Den som riskerar att kritiseras av kommissionen lämnas alltid tillfälle att yttra sig innan en slutlig bedömning sker. Kommissionen svarar ensam för resultatet av sin granskning och sina slutsatser och agerar vid sin granskning inte som ombud för någon part.

Konkurrenskommissionens slutliga bedömningar överlämnas därefter till den som anmält ärendet samt till den som blivit föremål för kommissionens utredning och eventuella kritik. Kommissionens slutbedömningar lämnas även till andra, till exempel berörda myndigheter, för kännedom.

Kommissionens arbete brukar ofta uppmärksammas i medierna, såväl på riksplanet som lokalt. Inte sällan lovar den myndighet som kritiseras, oftast ett kommunalt organ, bot och bättring.

I många fall har Den Nya Valfärden, genom Företagarombudsmannen eller på annat sätt, beslutat att driva ärenden vidare, till exempel genom opinionsbildning eller genom en rättslig process. Om det blir en rättsprocess tillhandahåller Den Nya Valfärden ett rättsligt biträde utan kostnad för anmälaren.

Den Nya Valfärden initierar rättsprocesser där det är viktigt att få en principiell fråga fastställd. Man har vunnit flera processer och därigenom skapat en ny rättspraxis.

Eftersom det kan vara känsligt för en företagare att ta strid mot till exempel en kommun som är en viktig potentiell kund har det betydelse att alla anmälningar till Konkurrenskommissionen har strikt anonymitetsskydd.

När Konkurrenskommissionen firade tioårsjubileum 2004 intervjuades G. Rune Berggren i Den Nya Valfärdens tidning och sade då bland annat:

”Från början sågs vi på med misstro från bland annat regeringskansliet. Men i dag har vi vunnit erkännande. Kommissionen har varit remissorgan till regeringen i utredningar som rör konkurrens och offentliga upphandlingar. De myndigheter som arbetar inom vårt fält, Konkurrensverket och Nämnden för offentlig upphandling, visar respekt för kommissionen och dess arbete.

Pär Cronhult är Den Nya Valfärdens chefjurist och föredragande i Konkurrenskommissionen.

När OECD granskade konkurrensklimatet i Sverige för något år sedan tog de kontakt med Konkurrenskommissionen för att få vår bild av situationen i Sverige. Det visar att vi i dag är en etablerad organisation i frågor som rör konkurrens och offentlig upphandling.”

Exempel på ärenden

Här är exempel på ärenden som har behandlats i kommissionen:

Borås renhållning har aldrig upphandlats

Borås stad har utan föregående konkurrensutsättning uppdragit utförandet av den kommunala renhållningen direkt till det egna bolaget Borås Energi och Miljö AB. Men även om kommunen äger bolaget betyder det inte att kommunen kan strunta i att konkurrensutsetta renhållningsuppdraget. Borås Energi och Miljö är nämligen ett kommersiellt bolag som bedriver huvuddelen av sin verksamhet på den öppna marknaden. För att medge ett undantag från upphandlingskravet skulle bolaget behövt ha en betydligt högre andel (cirka 80 procent) av sin omsättning från kommunen. Inte heller några andra undantag kan komma ifråga när det gäller kravet på ett offentligt anbudsförfarande. Borås stad

Från Konkurrenskommissionen till EU-kommissionen. Borås brott mot EU-rättsliga principer fick stora konsekvenser.

har således brutit mot grundläggande EU-rättsliga principer om likabehandling, ickediskriminering och insyn. Detta förfarande har gått ut över hushållen i Borås, som antagligen betalar alldeles för mycket för sin renhållning på grund av stadens motstånd till konkurrensutsättning. Borås är nämligen en av de dyraste kommunerna i landet på renhållning. Konkurrenskommissionen har anmält Borås stad till EU-kommissionen för fördragsbrott och den har våren 2014 påbörjat ett granskningsförfarande.

Örnsköldsviks taxiupphandling

När Örnsköldsviks kommun skulle upphandla skolskjuts med mera gjorde kommunen först fel. Trots påpekanden från ett lokalt taxiföretag vidhölls felaktigheterna och företaget var tvunget att gå till domstol. I ett första avgörande beslutade domstolen att upphandlingen skulle göras om. Trots detta väntade kommunen mer än en månad med att påbörja en ny upphandling. När denna väl upphandlades blev det så bråttom att tiden för leverantörer att påbörja leverans kom att sättas till mellan 16 till 23 dagar. Eftersom uppdraget var förenat med betydande investeringar kritiserade Konkurrenskommissionen förfarandet och menade att det innebar en bristande likabehandling som gynnade tidigare leverantör. Vid ärendets rättsliga handläggning biträdde det lokala taxiföretaget av stiftelsen Den Nya Välfärden. Vid slutlig prövning i Högsta förvaltningsdomstolen 2012 konstaterade domstolen att den så kallade implementeringstiden för entreprenadens påbörjande var för kort. Ärendet är prejudicerande.

Trafikverkets avtal om Gotlandstrafiken strider mot EU-rätten

När avtalet om att driva linjesjöfart för gods- och persontrafik till och från Gotland skulle förnyas under 2011 valde Trafikverket att direkttilldela uppdraget till Destination Gotland AB. Skälet till att Destination Gotland AB direkttilldelades avtalet var enligt Trafikverket att det inte fanns tid till att genomföra en anbudstävlan innan nuvarande avtal löper ut i början av 2015. Ett annat skäl var enligt Trafikverket att det tidigare hade varit svagt intresse från andra rederier att lämna anbud. Trafikverket borde emellertid ha gett andra företag möjlighet att lämna anbud för att utföra trafiken på sträckan, och någon direkttilldelning var enligt gällande EU-rätt inte möjlig att genomföra menade Konkurrenskommissionen, som påpekade detta. Varken bristande konkurrens eller Trafikverkets hänvisning till den korta tidsfristen utgör nämligen tillräckliga skäl för undantag enligt EU-rätten. Konsekvensen av ett förfarande som detta är att resenärerna inte får den bästa trafiken och att den kostar mer än nödvändigt.

Swedavias Taxiavgift på Arlanda olaglig

Det av Konkurrenskommissionen tidigare uppmärksammade fallet om det statliga bolaget Swedavia AB avgjordes i Marknadsdomstolen i november 2011. Swedavia ville tvinga taxiföretag att betala 25 kronor per gång för att med namnskylt hämta kunder på Arlanda. Skylthämtningen har tidigare skett utan extra avgift och motsvaras inte av någon motprestation eller kostnad från Swedavias sida. Swedavia som har ensamrätt att driva Arlanda flygplats utnyttjade sin dominerande ställning genom att ta betalt för arbete som utförs av taxiföretagen själva menade Konkurrenskommissio-

nen, som kritiserade förfarandet. Taxiföretagen har inte haft något annat val än att betala, och avgiften skulle så gott som oavkortat läggas på taxipriset till kunderna. Konkurrenskommissionens chefjurist Pär Cronhult biträdde tillsammans med en advokat ett privat taxibolag i Marknadsdomstolen. Enligt Marknadsdomstolens dom är Swedavias avgifter oskäligen. Domstolen beordrade att skylthämningsavgifterna ska tas bort, annars skulle Swedavia tvingas att betala ett vite på två miljoner kronor. Avgörandet är prejudicerande.

Nynäshamns kommun bryter mot lagen

Det förekom inget annonserat upphandlingsförfarande när Nynäshamns kommun direkttilldelade ett kontrakt till AB Vårlyjus, ett bolag de själva är delägare i och som konkurrerar på den allmänna marknaden. Direkttilldelningen strider mot lagen om offentlig upphandling (LOU). Kontraktet, som löpte tillsvidare, innebar ett ramavtal om köp av åtta boendeplatser för i första hand ensamkommande flyktingbarn och barn som fått permanent uppehållstillstånd. Det saknades inte potentiella anbudslämnare eftersom det finns flera privata företag etablerade på marknaden som kunnat komma ifråga för anbudslämning. Nynäshamns kommun är skyldig att iakttä regelverket i LOU. I och med att AB Vårlyjus är instruerat att konkurrera på den allmänna marknaden och i en icke marginell omfattning också säljer tjänster till andra än sina ägare, så föreligger det inte något undantag som gör att kommunen kunnat köpa aktuella tjänster direkt från bolaget. Den här typen av otillåten direkttilldelning bryter mot lag och riskerar att undergräva kommunens förtroende som upphandlare menade Konkurrenskommissionen, som kritiserade förfarandet. Två domstolar, både förvaltningsrätt

och kammarrätt, har i ett lagakraftvunnet beslut i november 2011 kommit fram till att kommunen har brutit mot lagen. Avgörandet får anses prejudicerande.

Helsingborgs hamn köper IT-tjänster i strid med upphandlingsreglerna

Helsingborgs Hamn AB har sedan 2000 köpt IT-tjänster från bolaget Inport för i genomsnitt 2,6 miljoner kronor per år. År 2010 köpte hamnbolaget aktiemajoriteten i Inport, som även bedriver en omfattande extern säljverksamhet och då konkurrerar med privata bolag. Att hamnen äger Inport förändrar dock inte kravet på konkurrensutsatta upphandlingar. Köp mellan koncernbolag utan föregående upphandling medges endast vid vissa speciella förutsättningar som inte föreligger

"Kommunen ska inte sponsra en privat aktör"

Helsingborgs hamn anmäls till Konkurrensverket

Helsingborgs hamn har köpt 50 procent av aktierna i Inport AB som ett resultat av en offentlig upphandling som gjordes i september 2010. Inport AB är ett företag som bedriver en omfattande extern säljverksamhet och konkurrerar med privata bolag. Att hamnen äger Inport förändrar dock inte kravet på konkurrensutsatta upphandlingar. Köp mellan koncernbolag utan föregående upphandling medges endast vid vissa speciella förutsättningar som inte föreligger

Helsingborgs hamn har köpt 50 procent av aktierna i Inport AB som ett resultat av en offentlig upphandling som gjordes i september 2010. Inport AB är ett företag som bedriver en omfattande extern säljverksamhet och konkurrerar med privata bolag. Att hamnen äger Inport förändrar dock inte kravet på konkurrensutsatta upphandlingar. Köp mellan koncernbolag utan föregående upphandling medges endast vid vissa speciella förutsättningar som inte föreligger

Helsingborgs hamn anmäls till Konkurrensverket

Helsingborgs hamn har köpt 50 procent av aktierna i Inport AB som ett resultat av en offentlig upphandling som gjordes i september 2010. Inport AB är ett företag som bedriver en omfattande extern säljverksamhet och konkurrerar med privata bolag. Att hamnen äger Inport förändrar dock inte kravet på konkurrensutsatta upphandlingar. Köp mellan koncernbolag utan föregående upphandling medges endast vid vissa speciella förutsättningar som inte föreligger

i detta fall. Konkurrenskommissionens granskning visar därför att det handlar om otillåten direktupphandling som snedvridit konkurrensen och medfört höga kostnader för IT-tjänster. Helsingborgs hamn riskerar att få betala böter i form av upphandlingsskadeavgift samt eventuella skadestånd till förfördelade leverantörer.

Inport sålde till kommunen utan upphandling. I strid med kommunallagen fick bolaget även miljonstöd från Helsingborgs stad och sålde utanför kommungränsen.

SYSAV

Ett antal skånska kommuner äger tillsammans ett bolag för mottagning och destruktion av avfall som allmänt kallas SYSAV. Två av dessa kommuner, Tomelilla och Simrishamn, hade köpt tjänster av bolaget utan upphandling. Detta menade Konkurrenskommissionen stred mot bestämmelserna om offentlig upphandling. Med anledning av kommissionens utredning togs ärendet till domstol av fyra ledande privata renhållningsföretag som ansåg att konkurrensen snedvridits. I ett beslut av Högsta förvaltningsdomstolen (dåvarande Regeringsrätten) 2008 konstaterades att kommunerna brutit mot då gällande upphandlingsbestämmelser genom att det inte var tillåtet för kommuner att utan särskilt lagstöd köpa tjänster direkt från sina hel- eller delägda företag. Avgörandet är prejudicerande och har även lett till ett omfattande lagstiftningsarbete.

Ryanair

Nyköpings kommun beslutade att ge ett stöd på 40 miljoner

Nyköpings kommuns olagliga stöd togs ner på marken av Regeringsrätten.

kronor till det privata flygbolaget Ryanair för att bolaget skulle flyga på den närbelägna Skavsta flygplats.

Stödet utformades som ett köp av marknadsföringstjänster, eftersom det inte är tillåtet för en kommun att ge ett direkt bidrag. Eftersom kommunen påstod att det var fråga om köp av marknadsföringstjänster menade Konkurrenskommissionen att det i så fall skulle vara upphandlat så att även andra företag fick vara med och lämna anbud. Kommunen fick därför kritik. Efter kommissionens bedömning drogs

ärendet genom alla rättsinstanser ända upp till av Högsta förvaltningsdomstolen (dåvarande Regeringsrätten) där en privat företagare fick rättsligt biträde av Den Nya Valfärden. I Högsta förvaltningsdomstolens dom 2005 konstaterades att kommunen hade gjort fel och brutit mot upphandlingsbestämmelserna.

Kronobergs tandvård

Landstinget i Kronobergs län tvingades att upphandla folktandvården i länet som tidigare hade utförts i monopol av ett avknoppat bolag, Kronobergstandvård. Då lade man upp upphandlingen på ett sådant sätt att anbudet måste omfatta kliniker i samtliga tio geografiska områden i länet. Det innebar att enbart en anbudsgivare, Kronobergstandvård, kunde lämna anbud. I vissa områden fanns nämligen bara detta företag. Efter att kommissionen kritiserat landstingets handläggning drevs ärendet vidare av en lokal tandläkare som fick juridisk hjälp av Den Nya Valfärden. I sista instans underkändes upplägget 1999 av Högsta förvaltningsdomstolen (dåvarande Regeringsrätten), som ansåg att förfarandet stred mot bestämmelsen om offentlig upphandling. Avgörandet är prejudicerande.

Hässleholms äldreboende

Hässleholms kommun gjorde en upphandling av äldreboende 2002. Vittsjö Gästhem, som hade funnits i 40 år, förlorade upphandlingen och de boende tvingades att flytta. Konkurrenskommissionen gjorde en utredning av upphandlingen och kom fram till att den hade genomförts i strid mot lag. Vinnande anbud saknade till exempel tillstånd för att bedriva äldreboende.

Med hjälp av Konkurrenskommissionens utredning stämde Vittsjö Gästhems ägare, Johan och Eva Tingdahl, kommunen. Paret uppskattade stödet från Konkurrenskommissionen och chefjurist Pär Cronhult under rättsprocessen:

”Vår advokat hade hela tiden kontakt med Pär Cronhult. Det var oerhört värdefullt med en juridisk expert som hade stor kunskap om upphandlingsfrågor. Cronhult släpade fram stenen som i tingsrätten hamnade på kommunungubarnas samtliga tår.”

Målet avslutades den 2 juni 2004 genom förlikningsdom. Paret Tingdahl fick 1,8 miljoner kronor i skadestånd av Hässleholms kommun:

”Vi upplevde att vi fick upprättelse i tingsrätten. Av domen framgår det att upphandlingen orättfärdigt drabbade ett vårdhem som varit felfritt under alla de år som samarbete med Hässleholms kommun skett.”

AktieTorget

År 1992 avskaffades Stockholmsbörsens monopol på värdepappershandel. En som var snabb att se de nya möjligheterna var Patrik Engellau. I MOU 1993:2 *Charta Nova* står följande på sidan 146:

”Kapitalmarknadernas aktörer uppmuntras att utveckla nya system för att slussa riskkapital till entreprenörsföretagen, till exempel att inrätta ett stort antal lokala börser.”

Därmed tänkte sig Engellau att Den Nya Välfärden hade gjort sitt. Ett konkret förslag var presenterat, öppet för vem som helst att låta sig inspireras av. Men ingenting gjordes för att förverkliga idén, trots att frågan hade diskuterats på många håll.

Efter tre år tog Engellau själv initiativ till en marknadsplats för entreprenörskapital – ett av flera exempel på att Den Nya Välfärden både var en tanke- och handlingsmedja. Många ansåg att detta var ett omöjligt projekt. Andra menade att idén var dum. Om det hade behövts sådana marknadsplatser, hade marknaden redan ordnat det.

Men Patrik Engellau är inte den som ger sig i första taget om han har börjat driva en idé som han tror på. År 1996 hade han lyckats samla ett par intressenter som ville sätta in kapital i en stiftelse för lokal aktiehandel. Stiftelseformen valdes för

att betona den allmännyttiga karaktären. Förutom Den Nya Valfärden, bestod kretsen av Matteus Fondkommission, SAF Stockholm och SwedePark, en intresseorganisation för teknik- och forskningsparker som erbjöd service och tjänster för att underlätta för nya företag i uppbyggnadsskedet och för att stimulera företagsutveckling.

Finansinspektionen ansåg dock att det behövdes mer kapital än vad stiftelsebildarna hade tänkt sig. Samtidigt började Patrik Engellau se möjligheterna att driva verksamheten med viss lönsamhet. Därför beslutade man att i stället bilda ett aktiebolag, AktieTorget AB, 1997 med syfte att driva en auktoriserad handelsplats för aktier.

Onsdagen den 19 november inbjöd AktieTorget till en fullsatt press- och analytikerträff i Fondbörsens Uppropssal. Den 21 november startade handeln med läkemedelsföretaget Conpharm i Uppsala.

AKTIE TORGET

AktieTorget står under Finansinspektionens tillsyn. Genom att vara noterade på AktieTorget har företagen ofta mycket lättare att skaffa kapital, göra emissioner och nyemissioner än om aktien är onoterad. En notering på AktieTorget är också ett bra sätt att genomföra ett generationsskifte. En företagsägare behöver inte sälja sitt företag helt och hållet om barnen inte vill ta över. Och barnen kan realisera sitt arv helt eller delvis.

AktieTorget är öppet för alla bolag som uppfyller anslutningskraven men har särskilt fokus på växande, entrepre-

nörsledda företag. Handeln på AktieTorget sker i samma elektroniska handelssystem som används av NASDAQ OMX Stockholm. AktieTorget har även ett samarbete med olika regionala samarbetspartners runt om i Sverige, vilka bistår AktieTorget med att arrangera investerarräffar där företag och investerare möts.

Patrik Engellau betecknade 1997 AktieTorget som ett slags riskkapitalmarknadens IKEA: ”Inte för de rika, men för de smarta. Även om de rika också är välkomna.” AktieTorget hjälper företag att hitta riskkapital till lägre kostnad. Men företagaren får jobba lite själv också. Sedan köper man de tjänster som behövs.

AktieTorget var tidigare ett självständigt aktiebolag men är sedan december 2013 en verksamhetsgren inom ATS Finans AB som även bedriver andra typer av värdepappersrörelse.

Patrik Engellau har all anledning att vara nöjd med sitt initiativ. Men han konstaterar samtidigt att det med dagens alla regler på finansmarknaden hade varit omöjligt att sjösätta AktieTorget.

Agenda Konkurrens

I juni 1998 blev den socialdemokratiskt styrda Simrishamns kommun först i landet med att certifieras som Agenda Konkurrens-kommun. Den Nya Valfärden hade tagit initiativet till detta projekt, som drevs i samverkan med Företagarnas Riksorganisation, SAF:s regionkontor, Svenska Åkeriförbundet och Svensk Handel.

Agenda Konkurrens byggde i grunden på fyra teser:

1. Kommunen skapar garantier för att gällande lagstiftning är känd inom förvaltningen och också följs.
2. Kommunen ser till att konkurrens på lika villkor gäller vid upphandling inom förvaltningen.
3. Kommunen vill i ökad utsträckning konkurrensutsätta kommunal serviceproduktion.
4. Kommunen skall inte driva egen verksamhet – eller bolagsverksamhet – på marknader där det finns fungerande konkurrens mellan privata näringsidkare.

Därtill fanns ett antal underteser. Syftet med Agenda Konkurrens var att en kommun, genom att ställa sig bakom en eller flera teser, tydligt skulle visa att den på detta sätt ville främja en god företagsmiljö.

En Agenda Konkurrens-kommun fick en form av kvalitetsmärkning. Det kommunala näringslivet skulle därefter årligen

följa upp hur kommunen levde upp till sina åtaganden.

Agenda Konkurrens mötte intresse på flera håll men projektet lyfte aldrig ordentligt. Efter en tid beslöt Patrik Engellau att avveckla verksamheten för att i stället satsa sina krafter på mer lovande projekt.

Företagarombudsmannen

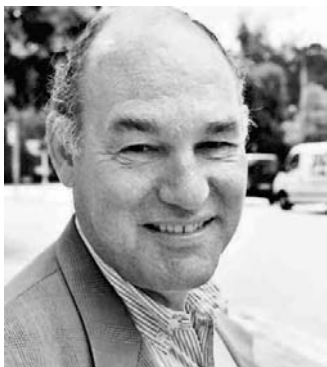
Företagarombudsmannen startades av Den Nya Valfärden år 2000 med uppgift att lyfta fram konkreta fall där företagande försvåras på grund av brister i lagstiftning eller myndighetsutövning. Det kan till exempel handla om lagar som får orimliga konsekvenser, eller myndigheters tillämpningar av lagar och regler som inte är rimliga. Företagarombudsmannen har sedan starten publicerat närmare 300 utredningar.

En drabbad företagare kan anmäla detta till Företagarombudsmannen för utredning. Ombudsmannen kan också på eget initiativ ta upp och pröva intressanta fall.

En del av utredningarna leder till domstolsprocesser och det händer ofta att domstolarna delar Företagarombudsmannens bedömning. Företagarombudsmannen har även

möjlighet att anmäla missförhållanden till både svenska och utländska myndigheter, till exempel till JO och EU-kommissionen.

Tommy Adamsson, före detta ägare och vd för Polarn & Pyret, var ordförande i den styrelse som tidigare fanns för Företagarombudsmannen. Efter att styrelsen avskaffades är

Tommy Adamsson

han senior adviser till Företagarombudsmannen. Övriga ledamöter i styrlsen var Thomas Gür, Lars I W Jansson, Nils-Eric Sandberg, Edward Waller och Monica Werenfels Röttorp.

Ett uppmärksammat exempel gäller företagare som av misstag angett fel OCR-nummer vid inbetalning av skatt och som sedan har haft mycket svårt att få tillbaka pengarna. Företagarombudsmannen initierade två parallella fall, i sak identiska, det ena i allmän domstol, det andra i förvaltningsdomstol. I allmän domstol vann företaget medan förvaltningsdomstolen dömde till statens fördel.

Det var mycket anmärkningsvärt att domstolarnas utslag skiljde sig åt och Patrik Engellau blev förvånad att detta inte fick någon större uppmärksamhet. I bägge fallen fick dock företagen till sist tillbaka sina pengar.

Företagarombudsmannen har granskat flera fall där företag inte har fått göra momsavdrag på sina bilar. Ett exempel är LT Konsult Fastighetsservice i Västerås AB. Det köpte en skåpbil som hade specialutrustats för verksamheten. Skåpbilen kunde inte användas som personbil. På grund av en stelbent momsregel klassades skåpbilen dock som personbil och företaget fick inte göra avdrag för ingående moms. Företagarombudsmannen menar att momsregeln är orättfärdig för den stora mängd företagare som använder sig av special- och skåpbilar i sin verksamhet.

Företagarombudsmannen har också beskrivit två fall där Försäkringskassan beställt handikappanpassning av bilar utan att kunna betala räkningen eftersom det årliga anslaget för detta var fullt in-tecknat. Efter Företagarombudsmannens kritik meddelade Riksförsäkringsverket att regler och rutiner skulle ses över.

Den Nya Valfårdens tidning skrev 2005 om vad som hände när företagaren Mikael Ericsson i Visby lämnade in en blankett till kommunen 40 dagar för sent. Han påfördes då en miljöstraffavgift på 5 000 kronor. Dessutom blev han även åtalad för miljöbrott och dömdes att betala 30 dagsböter utöver avgiften.

Företagarombudsmannen utredde ärendet och med hjälp av Den Nya Valfårdens cheffjurist Pär Cronhult överklagade Mikael Ericsson dagsböterna till Högsta domstolen som beslutade att gå på Ericssons linje och upphäva hovrättens dom om böter.

Riksdagen har sedan dess förändrat miljöbalken och om Mikael Ericsson hade missat att lämna in en miljöanmälan i dag skulle han inte bli åtalsanmäld. Miljöstraffavgiften för en försenad blankett uppgår i dag till 1 000 kronor, samma belopp som för en försenad deklaration.

Företagarombudsmannen arbetade i tre års tid för att skapa rättvisa i Skellefteå, där kommunen hade gett olagligt stöd till bussbolaget Skelleftebuss, som genom subventionerat stöd kunde lägga beslag på beställningstrafiken. Den 12 juli 2013 förbjöd Stockholms tingsrätt Skelleftebuss att, vid ett vite på en miljon kronor, fortsätta med sin beställningstrafik.

Tingsrätten ansåg att Skelleftebuss bröt mot konkurrenslagen genom att snedvrیدا och påverka konkurrensen negativt. Tingsrätten slog även fast att Skelleftebuss brutit mot kommunallagen eftersom beställningstrafik saknar både allmänintresse och allmännytta och inte hör till ett område där kommunerna har kompetens att bedriva verksamhet.

Företagarombudsmannen har länge uppmärksammat fakturabedragerier och har publicerat tips till företagare som

drabbas. Dessutom arbetar Företagarombudsmannen för en förändring av rutinerna för betalningsföreläggande från kronofogden. Syftet är att fakturabedragarna inte ska kunna hota företagare med betalningsanmärkningar ifall de inte betalar.

Företagarombudsmannens förslag går ut på att anmälan om betalningsföreläggande från kronofogden rapporteras till UC först när företagarens sammanlagda betalningsanmärkningar överstiger ett halvt basbelopp. Mål som överstiger detta belopp kan nämligen tvinga den förlorande parten att betala rättegångskostnaderna, vilket antagligen skulle avskräcka många fakturabedragare.

Här är ytterligare exempel på Företagarombudsmannens fall:

Bixia

Elva svenska kommuner sålde telefoni och mobilt bredband till allmänheten genom det delägda bolaget Bixia AB, Sveriges fjärde största elbolag. Eftersom det inte var kommunal kärnverksamhet påpekade Företagarombudsmannen 2012 problemen i en serie utredningar och kritiserade de elva mellansvenska kommunerna för att olagligen engagera sig i icke-kommunal verksamhet. Bixia upphörde därefter med den olagliga försäljningen.

Toppfrys och Vänersborgs kommun

EU-kommissionen beslutade i mars 2012 efter anmälan av Den Nya Valfärden att försäljningen av Toppfrys innebar ett stöd på 14,5 miljoner kronor. Fabriken såldes av kommunens fastighetsbolag i Vänersborgs kommun till Hammar Nordic Plugg AB för 8 miljoner kronor. EU-kommissionen beräknade stödet till 14,5 miljoner kronor baserat på fastig-

hetens värde, 21 miljoner kronor samt ett hyresstöd om 1,5 miljoner kronor.

Helsingborgs kommun bryter mot kommunallagen

Helsingborgs kommun äger indirekt bolaget InPORT Intelligent PORT Systems AB som säljer IT-tjänster till hamnbolag. Men ägandet av bolaget strider mot kommunallagen och riskerar att snedvrیدا konkurrensen. Detta framgår i en utredning våren 2013 från Företagarombudsmannen. Efter Företagarombudsmannens kritik har Helsingborgs kommun bestämt sig för att sälja bolaget.

Malung-Sälens kommun i olaglig hotellaffär

Malung-Sälens kommun satsade stort 2007 och byggde ett hotell för 41 miljoner kronor. Kommunen hyrde därefter ut hotellet till ett bolag i vars styrelse en tidigare fullmäktigedamot satt. Kommunen belade hyresavtalet med sekretess men efter sex år beslutade domstolen i april 2013 att lämna ut avtalen till Företagarombudsmannen, då sekretessen hade gått ut. Det visade sig att kommunen endast hade fått in 3,4 miljoner kronor i hyra under fem års tid, och därmed gått med förlust om cirka 19 miljoner kronor.

Övertorneå kommun

Övertorneå kommun hade vid tre tillfällen beslutat sälja

"Hotellet blev en riktigt usel affär"

Företagarombudsman riktar hård kritik mot kommunens avtal

av A. LINN

Fyra-tio miljoner kronor om året, näst 20 miljoner kronor på de fem första åren. Så mycket betalkar Företagarombudsmannen Micha Velasco att kommunen och kommunens hotellbolag Malunghem har behövt subventionerna driftan av hotell Sankt Olof.

– Jag uppgickar att kommunen har förlorat cirka fyra miljoner kronor per år på ett hotell till underpris, men att hyresgästerna givit ett och annat.

– Det finns ingen rimlig

motivering för Malunghemens att göra sina hotellräkningar. Hotellbolagets kostnader för vägen, el och tvätt är betydligt högre än vad som betalkas för rum och mat.

Som DF berättar överstuderenterna i kommunstyrelsen är det kommunstyrelsen som har beslutat om att hyra ut hotellet till Malunghem med en subvention på 24 miljoner kronor per år under de fem första åren.

Efter bara ett år ska vara lönsamt och ett tillräckligt stort antal då hotellbolaget ska kunna betala sina hyror. Hotellbolaget betalkade då inte bara hyra för de fyra

miljonerna för byggnaden utan också för att hyra ut hotellet till Malunghem. Kommunen betalkade också för att hyra ut hotellet till Malunghem. Kommunen betalkade också för att hyra ut hotellet till Malunghem.

Kritik från Företagarombudsmannen Micha Velasco har lett till att kommunen ska betala mer än 2,2 miljoner kronor i hyra under hela perioden.

– Bygget kostade totalt cirka 40 miljoner kronor. Det betyder att hyran borde vara cirka 4,5 miljoner kronor om året för att hotellet Malunghem ska kunna betala sina hyror och andra kostnader för hotellet. Detta har kommunen inte till och med betalat för de

fyra miljonerna för byggnaden utan också för att hyra ut hotellet till Malunghem. Kommunen betalkade också för att hyra ut hotellet till Malunghem.

Avtalet med det tidigare hotellbolaget blev offentligt och kommunens egen tillgångshandling för att hjälpa till med återvinning till en subvention som inte längre gäller.

Anders Majnert
Företagarombudsman

Subventionerna till Hotell Sankt Olof uppmärksammades av Mora Tidning 10 maj 2013.

fastigheter billigt, ibland för en (1) krona till utvalda köpare (skolan i Hedenäset i september 2010). Företagarombudsmannen har bistått i rättsprocesser och fått besluten upphävida som olagliga. I försäljningen av Simhallen i Svansten riktade dessutom JO kritik mot kommunstyrelsen för att ha verkställt försäljningen.

Båstad kommun säljer fastigheter olagligt

Båstad kommuns beslutade 2009 att sälja mark till PEAB utan vare sig expertvärdering eller anbudsförfarande. Inte heller hade försäljningen anmälts till EU-kommissionen vilket krävs för att köp inte ska anses som ett statligt stöd. Markanvisningsavtalet var dessutom utformat så att köparen kunde vänta ända till utgången av år 2014 med att börja bygga. Beslutet överklagades och försäljningen upphävdes såsom olaglig eftersom avtalet innebar stöd till köparen.

Fiskarens A-kassa

En fiskare nekades A-kassa för att han överklagade ett beslut från Fiskeriverket om indragen fiskerilicens. Med Företagarombudsmannen som ombud överklagade fiskaren A-kassans beslut. Förvaltningsrätten gav i februari 2012 fiskaren och Företagarombudsmannen rätt. Förvaltningsrätten ansåg att när en yrkeslicens upphör försvinner möjligheten att vidta åtgärder i näringsverksamheten. En process i domstol för att få fortsatt yrkesfiskelicens kan inte innebära att fiskaren vidtagit åtgärder i näringsverksamhet. Därmed har fiskaren under perioden haft rätt till A-kassa.

Ängelholm-Helsingborg Airport

Kammarrätten upphävde stödet om 15 miljoner kronor till PEAB som köpte flygplatsen. Stödet finansierades av Regi-

on Skåne och kommunerna Helsingborg, Landskrona, Båstad, Höganäs, Åstorp, Ängelholm och Örkelljunga. Någon återbetalning av det olagliga stödet har ännu inte skett.

Felaktig försäljning av mark i Danderyds kommun

Kommunen ville sälja centrumfastigheten i Mörby Centrum för 125 miljoner kronor, cirka 280 miljoner kronor billigare än framräknat marknadsvärde. Försäljningen överklagades med hjälp av Företagarombudsmannen i november 2010 och upphävdes såsom olaglig.

Sollentuna kommuns avtal med Edsbacka krog olagligt

Förvaltningsrätten i Stockholm konstaterar i oktober 2013 att Sollentuna kommuns avtal med nuvarande ägaren till Edsbacka krog är olagligt. Domstolen menar att avtalet innebar ett olagligt stöd på drygt sex miljoner kronor. Företagarombudsmannen vid Den Nya Valfärden riktade redan under våren hård kritik mot kommu-

nens olagliga stöd och menar att kommunen nu bör rätta sig efter domen.

Tidningen Vi i Sollentuna uppmärksammade kommunens olagliga stöd i nr 23, 2013.

Företagarombudsmannens skrifter

Den Nya Valfärden har genom Företagarombudsmannen publicerat ett antal skrifter, bland annat dessa:

- Patrik Engellau: *Värsta krånglet – rapport från Företagarombudsmannen om det krångel som drabbar företagare och vad man kan göra åt det* (2004; reviderad upplaga 2007).
- Märten Hyltner: *Första hjälpen. Om dina anställda blir sjuka – en liten handbok* (2006).
- Märten Hyltner: *Varför straffa den som gör rätt?* (2007). Boken behandlar systemet med miljöstraffavgifter som innebär att även den som försöker göra rätt straffas. I boken presenterar konkreta reformförslag.
- Märten Hyltner: *Förenkla reglerna för småföretagare* (2007). Skriften innehåller förslag till regelförenklingsåtgärder baserade på Den Nya Valfärdens kontakter med företagare runt om i landet.
- Märten Hyltner och Micha Velasco: *Olagligt billigt – kommunala underprisförsäljningar* (2008). Skriften tar upp aktuella fall med olagliga fastighetsaffärer som snedvrider konkurrensen och försämrar företagarklimatet samtidigt som kommuninvånarna går miste om miljontals kronor.

- Mårten Hyltner och Micha Velasco: *Kommunala bolag – laglöst land* (2009). Skriften pekar ut kommuner som genom att bolagisera verksamheter undviker insyn och kontroll. Endast ett fåtal bolag följer grundlagens reglering om handlingsoffentlighet.
-
- Patrik Engellau: *Skatteprocessen hotar rättssäkerheten* (2011). Skriften visar att Skatteverket är oberäkneligt. Tusentals företagare råkar varje år illa ut för att Skatteverket vill statuera exempel. Det kan leda till obefogade konkurser och personliga tragedier. Engellau utkom med en uppföljande skrift 2012: *Skatteprocessen – Vad varje företagare bör veta*.
  - Viktor Robertson: *Ingen insyn – 89 procent av kommunerna bryter mot lagen* (2014). Sedan 1 januari 2013 ska alla kommuner årligen pröva om deras bolag följer kommunallagen. Rapporten visar att uppemot 89 procent av kommunerna struntade i att fatta ett sådant beslut som lagen kräver.

Integritetsombudsmannen

Verksamhetsgrenarna inom Den Nya Valfärden har tillkommit på lite olika sätt. Patrik Engellau känner sig ibland som en cirkusdirektör. Det gäller att hitta ”rätt artist” för att cirkusnumret ska fungera.

Pär Ström

2007 och han satt i regeringens IT-råd under hela dess existens.

Pär Ströms uppgift som Integritetsombudsman är att bevaka utvecklingen inom den digitala tekniken och att verka för att den personliga integriteten värnas. Integritetsombudsmannens verksamhet är rent opinionsbildande och han ska inte ägna sig åt att driva rättsfall.

Integritetsombudsmannen inrättades när Engellau upptäckte en begåvad artist, IT-debattören Pär Ström. Sålunda tillträdde Ström som Den Nya Valfärdens Integritetsombudsman 2006. Han är civilingenjör med inriktning på teknisk fysik. Sedan 1999 har han varit egenföretagare som föreläsare och författare. Ström tilldelades Advokatsamfundets journalistpris

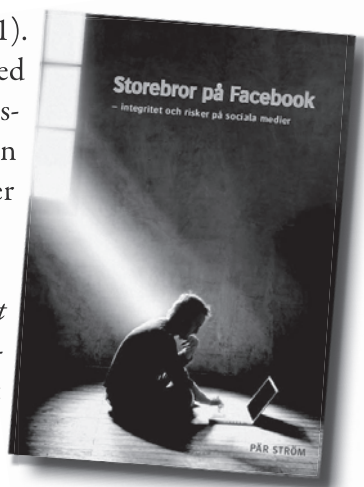
Ström arbetar i flera olika medier, bland annat skrifter, mp3-intervjuer och filmer. På www.dnv.se finns intervjuer med så väsensskilda personligheter som Alexander Bard, Thomas Bodström, Caroline Krook, Göran Lambertz, Annie Lööf, Johan Norberg, Leif G.W. Persson, Anne Ramberg, Jerzy Sarnecki och Alf Svensson.

Bland de skrifter som Pär Ström har skrivit för Den Nya Valfärden kan nämnas:

- *Med storebror i baksätet – digital övervakning av dina bilfärder* (2006).
- *Med storebror i uppfinnarverkstan* (2006). Skriften går igenom 22 nya teknologier som hotar människors personliga integritet.
- *Med storebror i byxfickan* (2007). Skriften beskriver utvecklingen med RFID-chips, små chips, tunna som papper, som finns i exempelvis pass, busskort och i landstingskläder. Författaren beskriver både fördelar med teknologin och dess risker ur ett integritetsperspektiv.
- *Integritetens lilla röda* (2008). En skrift om digital övervakning och personlig integritet.
- *Storebror tar fram munkavlen* (2009). En skrift om internetfiltrering, vilket är en förskönande omskrivning för censur. Med tekniska system spärrar myndigheterna internetsajter som har icke önskvärd information.

- *Storebror på Facebook* (2011). Skriften tar upp riskerna med Facebook – från integritetsrisker till den ökade risken att utsättas för olika typer av brott.
- *Vadå privatliv? – om det framväxande övervaknings-samhället* (2013). En skrift om hur vi påverkas av att vår integritet kränks, inte minst i skenet av den senaste tidens avslöjanden av den globala signalspaningen.

Ungdomsriksdagen, Företagarparlamentet och andra nätverk

Den Nya Valfärden har genom åren försökt engagera människor med olika bakgrunder i diskussioner kring viktiga samhällsfrågor.

Ungdomsriksdagen

Under 1989 tog Den Nya Valfärden initiativ till att stimulera en diskussion bland gymnasieelever runt om i landet kring de frågor som Den Nya Valfärden just då arbetade med. Studiematerial om tre frågor – demokrati, skatter och miljö – erbjöds till gymnasieskolorna. De två första frågorna hade behandlats i var sin nyligen publicerad MOU medan miljöfrågorna skulle behandlas i en kommande rapport.

Kalmar Läns Tidning, nr 12, 1990

Syftet med gymnasieaktiviteterna var dels att stimulera samhällsengagemanget bland gymnasieeleverna, dels att få in synpunkter på hur Den Nya Välfärden skulle gå vidare i dessa tre frågor.

I april 1989 arrangerades 12 regionala möten för lärare och under hösten skickades studiematerialet ut. Ungefär 200 klasser hade anmält intresse att delta. På grund av en lärarstrejk var det något färre som fullföljde.

Gymnasieklasserna erbjöds att skicka deltagare till Den Nya Välfärdens Ungdomsriksdag som samlades i Sundsvall 23–25 mars 1990. Antalet riksdagsplatser var 151, alltså lika många som föreslogs i MOU 1988:1 *En ny grundlag*.

Här är några förslag som ungdomsriksdagen ställde sig bakom:

Demokrati

- Inrätta en författningsdomstol.
- Fler folkomröstningar.
- Avskaffa radio- och TV-monopolen.

Skatter

- Öka grundavdraget kraftigt.
- Slopa dubbelbeskattningen av aktier.
- Enklare skattesystem som alla förstår.

Miljö

- Satsa på kollektivtrafiken.
- Högre miljöavgifter, bland annat i form av biltullar.
- Strängare straff för miljöbrott.

Demokratistyrelsen

Demokratistyrelsen bildades 2001 på initiativ av den tidigare kulturministern Bengt Göransson (S), Patrik Engellau, skribenten Johan Hakelius samt förre jordbruksministern Annika Åhnberg (S). Syftet var att aktivt kunna påverka ett debattklimat som oftare begränsar och låser än frigör. Genom att sammanföra personer med olika åsikter och erfarenheter, men med samma tro på hur gemensamma problem kan lösas, hoppades initiativtagarna kunna åstadkomma denna påverkan.

Företagarparlamentet och Företagarrådslaget

År 2002 samlades Företagarparlamentet till sitt första möte. Det tillkom på initiativ av Den Nya Valfärden och syftade till att skapa ett diskussionsforum mellan riksdagsledamöter och företagare.

På det första mötet deltog ett 60-tal personer, varav hälften riksdagsledamöter och hälften företagare. Professor Magnus Henrekson på Handelshögskolan höll ett föredrag om ”ekosystem för entreprenörskap”. Därefter berättade tre företagare, som hade uppmärksammats av Företagarombudsmannen, om hur de drabbades av orimliga regelverk. Mötet antog också en resolution med kravet på att avskaffa fåmansbolagsreglerna.

Företagarparlamentet träffades sedan vid flera tillfällen under de kommande åren.

Ett annat initiativ från Den Nya Valfärden var Företagarrådslaget. Det första rådslaget hölls i Karlstad den 4 november 2003. Sedan följde en lång rad möten över hela landet. Syftet

var att, tillsammans med företrädare för Alliansens fyra partier, engagera företagare i arbetet med att utarbeta en politik som stärker Sverige som entreprenörs- och företagareland.

Företagarrådslaget – Åsa Torstensson (C), Per Landgren (KD), Anna Grönlund Krantz (FP) och Sven Otto Littorin (M)

Valrörelserna

Den Nya Valfärden har förvisso inte ställt upp i val. Men det har inte förhindrat organisationen från att utnyttja de möjligheter som valrörelserna ger för att föra in frågor i debatten som exempelvis handlar om företagarklimatet. Ett exempel på aktiviteter är tidningen *Den Nya Valfärden/4:e Oktober* som har distribuerats i stor upplaga inför de senaste valen.

I valet 1998 blev det för första gången möjligt för väljarna att sätta personkryss på valsedlarna. Den Nya Valfärden hade redan i sin första MOU 1988 fört fram kravet på personval. Även om den reform som genomfördes 1998 inte var så långtgående som Den Nya Valfärden hade önskat, utnyttjade föreningen tillfället till att få de olika partiernas kandidater att bekänna färg i viktiga företagarfrågor.

Inför valet 1998 drog Den Nya Valfärden igång Personvalskampanjen. Alla 4 636 riksdagskandidater fick 15 frågor. Motsvarande kampanj gjordes 2002, men då i större skala med annonsering, hemsida, insändare, möten runt om i landet etcetera.

Svarsfrekvenserna var inte så imponerande, cirka 50 procent 1998 och 30 procent 2002. Men Den Nya Valfärden etablerade sig som den ledande aktören inom personvalsområdet. Många journalister vände sig till organisationen när de

ville belysa personvalet.

Till saken hör att intresset bland väljarna var rätt lågt i de första personvalen. Inom vissa partier fanns dessutom ett uttryckligt motstånd mot att enskilda kandidater profilerade sig. Säkert bidrog Personvalskampanjen inte bara till att lyfta in företagårfrågor i valdebatten utan, kanske i än högre grad, till att öka medvetenheten bland partier, kandidater och medier om personvalets möjligheter.

Inför de efterföljande valen har Den Nya Valfärden inte engagerat sig speciellt i personvalfrågorna. Organisationen har i stället satt avtryck på andra sätt. Ett exempel är en mycket uppmärksammad artikel på *DN-debatt* den 10 april 2006.

Den Nya Valfärden satte 2006 fokus på utanförskapet – vilket blev en av de viktigaste valfrågorna samma år. Aftonbladet 12 juni, 2006.

Artikeln, som hade rubriken ”Unga korttidsarbetslösa straffas hela livet med lägre inkomster”, var undertecknad ordförandena i Alliansens fyra ungdomsförbund samt av Esra Karakaya på Den Nya Valfärden. Samma dag presenterades Karakayas rapport *Ole, dole, arbetslös – nästan 3 av 10 ungdomar 16–24 år saknar jobb*.

Karakaya skrev samma år ytterligare tre rapporter om arbetslösheten för Den Nya Valfärden. Den kampanjen kom att spela stor roll för den fortsatta debatten i valrörelsen om utanförskapet.

Har Den Nya Välfärden haft någon betydelse?

Det politiska klimatet har förändrats en hel del sedan Den Nya Välfärden startade 1988.

I dag hyllas entreprenören av de flesta debattörer och aktörer. De politiska partierna tävlar i att framstå som det mest företagervänliga alternativet. Skolorna har ålagts att låta entreprenörskapsperspektivet genomsyra all undervisning. Många fackliga organisationer driver verksamhet för att stödja entreprenörskap bland sina medlemmar.

En rad politiska reformer har genomförts sedan 1988 i den riktning som Den Nya Välfärden har förespråkat – både av socialdemokratiska och borgerliga regeringar. Antalet enskilda alternativ inom skola, vård och omsorg har ökat kraftigt, något som enligt tillgängliga studier har uppskattats av både medborgare och anställda.

Vilken roll har då Den Nya Välfärden haft för denna utveckling? Liberaliseringsvågen var ett internationellt fenomen och säkert hade mycket av detta hänt i Sverige Den Nya Välfärden förutan. Men det finns en rad konkreta aktiviteter som Den Nya Välfärden har bedrivit och som bevisligen har påverkat Sverige i företagervänlig riktning. Här är några exempel:

- Den Nya Valfärden bidrog aktivt till de första kundvalssystemen inom välfärdstjänsterna i Vaxholm 1992. Dessa reformer, och andra aktiviteter, bidrog till att utvecklingen skyndades på även i andra kommuner.
- Konkurrenskommissionen och Företagarombudsmannen har hjälpt en rad företag som har drabbats av olika myndighetsbeslut. I flera fall har regelverken eller rättspraxis förändrats till det bättre.
- AktieTorget har underlättat för mindre, entreprenörsdrivna företag att skaffa kapital.

Patrik Engellau säger att skolpengen är den största framgången för Den Nya Valfärden. Pionjärinsatserna i Vaxholm påverkade reformarbetet inom välfärdstjänsterna, inte minst genom att fokusera på kundvalslösningar i stället för entreprenadupphandling.

Den största besvikelsen är, enligt Engellau, den svaga responsen på förslagen till en reformerad sjukvård, något som Den Nya Valfärden drivit i flera rapporter. Det har förvisso skett en del även inom sjukvården, exempelvis LOV (Lagen om valfrihetssystem inom vård och omsorg) 2009. Men det som gjorts har varit för lite och för sent.

När det gäller effekterna av Den Nya Valfärdens allmänna opinionsbildning och förslag till politiska reformer är det oftast omöjligt att avgöra vilken betydelse Den Nya Valfärden kan ha haft. Säkert har många politiker, tjänstemän och debattörer låtit sig påverkas eller inspireras. Mera sällan har det hänt att de har låtit Den Nya Valfärden få en del av äran.

Flera av de reformidéer som Den Nya Valfärden har lanserat, har förverkligats i mer eller mindre modifierad form. Här kommer några viktiga reformer som har genomförts på nationell nivå sedan 1988.

Ett kvartssekel av reformer

- 1988 Televerket fråntas myndighetsfunktionerna som den nya Telestyrelsen tar hand om. Banverket inrättas för att underlätta införandet av konkurrens inom järnvägstrafiken.
- 1989 Valutaregleringen avskaffas.
- 1990 Avregleringen av inrikesflyget initieras. BK Tåg får börja trafikera vissa linjer i Småland. Genomgripande skattereform. Taxinäringen avregleras.
- 1991 Riksdagen beslutar att tillåta vissa former av vinstdrivande personaluthyrning. Lex Pysslingen avskaffas. Den statliga regleringen av företagsinvesteringar upphör.
- 1992 Friskolereform. TV 4 startar reguljära marksändningar. Löntagarfonderna avvecklas. Inrikesflyget avregleras. Ny kommunallag som ger kommunerna större frihet att utforma sin organisation. Från öronmärkta till generella statsbidrag till kommunerna. Upphandlingar av länsjärnvägar. Bostadssubventionerna reduceras. Stockholmsbörsens monopol på värdepappershandel avskaffas. Staten säljer aktier i SSAB, SAKAB, Svalöf och Nordiska Satellit AB. Fler försäljningar genomförs under de kommande åren.
- 1993 Förbudet mot privat arbetsförmedling avskaffas. Liberal telelagstiftning. Reklamfinansierad lokalradio. Skärpt konkurrenslagstiftning.

- 1994 Nytt pensionssystem. Grundlagsskyddet för äganderätten förstärks. Fyraåriga mandatperioder införs. Chalmers och Högskolan i Jönköping blir stiftelsedrivna.
- 1995 Sverige medlem i EU. Utgiftstak i budgeten.
- 1996 Elmarknaden avregleras.
- 1997 Ny budgetordning i riksdagen.
- 1998 Möjligheter till personval införs.
- 1999 Riksbanken självständig. Långväga busstrafik avregleras.
- 2000 Riksrevisionen inrättas som myndighet under riksdagen.
- 2004 Sotningsmonopolet avskaffas. Tredje sjuklöneveckan avskaffas.
- 2005 Arvs- och gåvoskatten avskaffas.
- 2006 Lindrad beskattning av fåmansbolag. Tankeförbudslagen inom kärnkraftsområdet avskaffas.
- 2007 Förmögenhetsskatten avskaffas. Avdrag för hushållstjänster införs. Ny lag om offentlig upphandling.
- 2008 Friare arbetskraftsinvandring. Ny konkurrenslag. Fastighetsskatten avskaffas.
- 2009 Apoteksmonopolet avskaffas. Lagen om valfrihetssystem inom vård och omsorg.
- 2010 Revisionsplikten för mindre företag avskaffas. Bilbesiktningensmonopolet avskaffas. Kommunerna åläggs att införa en barnomsorgspeng.
- 2011 Tågavregleringen fullt genomförd.
- 2014 Reformerad beskattning av fåmansbolag.

Den Nya Välfärden visade vägen

Den Nya Välfärden hade lagt förslag i samma riktning som många av de ovan nämnda reformerna, exempelvis dessa:

- Friskolereformen och andra kundvalsmodeller.
- Ökad frihet i radio och TV.
- Kommunallag som ger kommunerna större frihet att utforma sin organisation.
- Försäljningar av statliga företag.
- Förstärkt grundlagsskydd för äganderätten.
- Möjligheter till personval.
- Avskaffad arvs- och gåvoskatt.
- Lindrad beskattning av fåmansbolag.
- Avskaffad förmögenhetsskatt.
- Ny lag om offentlig upphandling.
- Friare arbetskraftsinvandring.
- Ny konkurrenslag.
- Avskaffad fastighetsskatt.
- Lagen om valfrihetssystem inom vård och omsorg.

Därtill kan noteras att den fråga som fick G. Rune Berggren att lämna ämbetsmannabanan fick sin lösning när Riksrevisionen inrättades som myndighet under riksdagen.

Det hände mer än en gång att de förslag som Den Nya Välfärden presenterade först möttes med argument som ”omöjligt” eller ”reaktionärt” innan de ett par år senare förverkligades helt eller delvis. Detta gällde exempelvis för förslaget att införa ett personvalssystem.

Ännu större motstånd mötte kravet på att sänka skatetrycket från 57 till 47 procent av BNP på tio år. ”Fullständigt orealistiskt”, var ett av de mildare uttrycken i debatten. Det

tog 18 år innan det svenska skattetrycket hade sänkts till 47 procent. I dag är skattetrycket 44 procent.

Politisk påverkan handlar inte alltid om att driva igenom en önskvärd reform. Minst lika viktigt kan vara att förhindra en icke önskvärd reform. En uppmärksam insats av det senare slaget gjorde Den Nya Välfärden i den så kallade Pomperipossa-debatten 2002.

Patrik Engellau hade hört från flera olika företagare, framförallt inom IT-branschen, att ett nytt skatteförslag med allvarliga konsekvenser var på gång. Förslaget innebar att både enskilda individer och företag kunde drabbas av ”realisationsvinstskatt” på realisationsförluster.

Engellau tog snabbt initiativ till Nätverket Pomperipossa i syfte att påverka riksdag och regering. Här fick han en viktig samarbetspartner i Per Rosengren (V), en företagarevänlig riksdagsledamot från Mariestad. Insatsen blev framgångsrik. Till slut tvingade en enig riksdag ett motvilligt finansdepartement att utarbeta ett förslag till lösning. Beslut om ändring av Pomperipossa-paragraferna klubbades av riksdagen som en förtida julklapp den 19 december 2002.

Vad finns det kvar för Den Nya Välfärden att göra?

Mot bakgrund av det förändrade debattklimatet och de reformer som har genomförts sedan 1988 kan man ju fundera på vad som återstår av Den Nya Välfärdens ursprungliga uppdrag.

Politiskt arbete är emellertid inte en linjär process där mänskligheten med automatik stiger upp ur mörkret och träder in i en mer upplyst tillvaro. Politik och opinionsbildning kännetecknas i stället ofta av cykliska processer.

Under senare år har kraven på vinstförbud inom välfärdsområdet växt sig allt starkare inom de röd-gröna partierna. Medierna stämmer ofta in i skallet på nyhetsplats. Existensen för tusentals enskilda aktörer inom välfärdsområdet hotas, liksom valfriheten för hundratusentals nyttjare av deras tjänster.

Mest förvånande är att många ledande borgerliga politiker tiger som möss – eller rent av stämmer in i skallet mot de reformer som deras partier har varit med om att genomföra. Vi lever i en tid av trianguleringens tyranni där man tror sig vinna slaget genom att vika ner sig.

Moderaterna Anna Kinberg Batra och Peter Norman har förklarat att privat ägande inte har något egenvärde och att ägarformerna inte är det centrala. I många fall är ”gemensamt” (det vill säga offentligt) ägande bäst, lyder det nymoderata budskapet.

Folkpartiledaren Jan Björklund har angripit riskkapitalister på ett lika okunnigt sätt som hans företrädare Per Ahlmark angrep Anders Wall. Finansminister Anders Borg (M) kan, liksom flera andra ledande allianspolitiker, tänka sig att inskränka i ägarnas rätt att utse vilka som ska sitta i bolagsstyrelserna.

Att dessa åsikter fortfarande frodas bland toppolitiker, i en tid av ökad global konkurrens, är mycket oroväckande. 1975 års stämningar gör sig påmind, även om dagens samhälle skiljer sig på många punkter från 1970-talet. Under senare år har företagarna, särskilt de som ses som ”entreprenörer”, blivit hyllade av politiker som försökt verka moderna och framtidsinriktade. Och även om företagarna numera fått träda in i rollen som statister för politiker som vill visa på sin egen förträfflighet, anses företagarna ofta som en börda, och deras krav som en belastning.

I takt med globaliseringen kommer konkurrensen att hårdna för varje år. Om incitamenten för att skapa och driva företag inte finns på plats kommer vi att bli relativt fattigare. I dag skapas fyra av fem jobb i småföretag. Vårt välstånd bygger således på småföretagens möjligheter att växa. Det är därför Den Nya Valfärden fortsätter att kämpa för ett bättre företagarklimat.

Men vilka förändringar efterfrågar företagen vid tidpunkten för denna boks utgivning? Svaret varierar förstås, men de flesta företag är ense om att den allmänna löneavgiften är orättvis och bör tas bort. Avgiften är en dold skatt som utgör nära en tredjedel av arbetsgivaravgifterna. Den saknar koppling till försäkringssystemet.

Sverige har alltså en hög beskattning vilket påverkar företagandet negativt. Att sänka skatterna till åtminstone snittet i OECD är en fråga som kommer att vara aktuell de kommande decennierna. Likaså är lättnader av företagets regelbörda en fråga där politikerna har erbjudit styvnackat motstånd.

Snedvridning av konkurrens är ett annat problem som drabbar företagare. Landsting och kommuner köper varor och tjänster för hundratals miljarder varje år och besitter därmed enorm makt att påverka konkurrensvillkoren. Konkurrenskommissionen arbetar därför kontinuerligt med att utreda upphandlande myndigheter som brutit mot upphandlingslagen och hjälper på så sätt till att skapa praxis på rättsområdet. Företagarombudsmannen arbetar med att utreda konkurrenssnedvridning i form av olagligt stöd och brott mot kommunallagen.

Offentliga myndigheter hittar dock hela tiden nya sätt att försöka kringgå lagen i syfte att snedvrیدا konkurrensen. På

senare tid har till exempel tjänstekoncessioner använts som ett smithål av myndigheter som försöker undgå upphandling. Där har Den Nya Valfärden ett fortsatt jobb att göra, bland annat genom att fortsatt överklaga till EU-kommissionen.

Listan över åtgärder och reformer som behövs för att få fart på företagandet och uppdatera det svenska välfärdsbygget är för lång för att nämna i denna skrift. Många av de förslag som har presenterats under Den Nya Valfärdens första 25 år är fortfarande aktuella. Eftersom världen och därmed politiken ständigt ändras kommer även nya utmaningar som behöver nya lösningar. Därför kommer det också under det kommande kvartsseket behövas en gerillarörelse som tror på den vanliga människan, som tror att hen klarar mycket mer än vad medborgarna får tillfälle att visa i dag. Den Nya Valfärdens uppdrag är ännu inte avslutat.

Skrifter från Den Nya Valfärden

Utöver de publikationer som förtecknas nedan har Den Nya Valfärden givit ut 23 nummer av tidningen *Den Nya Valfärden/4 Oktober*. Därtill kommer en del annat informationsmaterial.

Medborgarnas Offentliga Utredningar

MOU 1988:1 *En ny grundlag – ett förslag* (Ulf Brunfelter, Patrik Engellau, Gunnar Hökmark, Gustaf Petré, Mats Svegfors och Carl-Johan Westholm).

MOU 1989:1 *Sänkt skatt för alla – ett förslag till nytt skattesystem* (G. Rune Berggren, Karl-Erik Brandt, Patrik Engellau, Carl Erik Hedlund och Jan Herin).

MOU 1990:1 *Minska statsskulden sälj tillgångar – en plan för försäljning av statliga företag och tillgångar* (Ulf Aspenberg, G. Rune Berggren, Lars-Erik Forsgårdh, Nils Lundgren, Karl-Henrik Pettersson, Sten Westerberg, Olle Wästberg och Nils G. Åsling).

MOU 1990:2 *Medborgarnas miljömanifest* (Lars Bern, Britt Marie Bertilsson, Patrik Engellau, Sigvard Höggren, Staffan Michelson, Ulric Müllern-Aspegren och Nils Möller).

MOU 1990:3 *En marknad för bostäder åt alla – ett förslag till ny bostadspolitik* (Knut Andersson, G. Rune Berggren, Ulf Brunfelter, Kurt Månsson och Henry Tham).

MOU 1991:1 *Företagsamhetens förutsättningar – ett förslag till näringspolitik för 2000-talet* (G. Rune Berggren, red.).

MOU 1991:2 *Sänkt skatt för en ny välfärd – ett förslag till ny skattepolitik* (G. Rune Berggren, Patrik Engellau och Anders Röttorp).

MOU 1991:3 *Självständiga kommuner – mer medborgarmakt i kommunerna* (Patrik Engellau, red.).

MOU 1991:4 *Skolpeng hösten 92 – en handlingsplan för kommunerna* (Patrik Engellau, red.).

MOU 1991:5 *På egna ben – så kan organisationsstödet reformeras* (G. Rune Berggren, red.).

MOU 1991:6 *Hur man säljer allmännyttehus – handledning för beslutsfattare i kommunerna* (Patrik Engellau, red.).

MOU 1992:1 *Eget val i äldreomsorgen – handledning för beslutsfattare i kommunerna* (G. Rune Berggren, Johan Collén, Patrik Engellau, Ingemar Knutsson, Marietta de Pourbaix-Lundin, Kurt Sjöblom och Monica Werenfels Röttorp).

MOU 1992:2 *Hälso- och sjukvård för 2000-talet – ett förslag till ny sjukvårdsstruktur* (G. Rune Berggren, Patrik Engellau, Gunnar Grafström, Lorentz Lyttkens och Bertil Persson).

MOU 1993:1 *Barnomsorg enligt kundvalsmodellen* (Patrik Engellau, Lisbeth Ericsson, Hans Nelson, Margareta Rosén, Marianne Synnemar och Monica Werenfels Röttorp).

MOU 1993:2 *Charta Nova – politik för entreprenörskap och nya jobb* (G. Rune Berggren, Patrik Engellau, Lorentz Lyttkens och Anders Röttorp).

MOU 1994:1 *HSF-modellen – patientmakt, kvalitet och kostnadseffektivitet i en ny sjukvårdsstruktur* (G. Rune Berggren, Erik Björn-Rasmussen, Patrik Engellau, Bertil Persson och Lars Werkö).

MOU 1995:1 *När folkhemmets barn blivit vuxna – ett nytt trygghetssystem för jämlikhet, medmänsklighet, enkelhet och eget ansvar* (Patrik Engellau, Kristina Hansson och Anders Röttorp).

MOU 1995:2 *Irrfärdens slut – spelregler för sunnda statsfinanser* (G. Rune Berggren, Thomas Idergard, Sofia Johansson och Hans Åström Eklind).

MOU 1995:3 *Järntrianglar – förnyelsens fiende nummer ett* (G. Rune Berggren, Patrik Engellau, Jan Herin och Henry Tham).

MOU 1996:1 *Den nya arbetsrätten – ett förslag* (Patrik Engellau, red.).

MOU 1996:2 *Kommunala företag – hot mot demokrati och fri konkurrens* (G. Rune Berggren, Per A. Hallerby och Inger Ridderstrand-Linderöth).

MOU 1997:1 *Entreprenören i högsätet – omprövning av beskattningsreglerna för fåmansföretag* (G. Rune Berggren, Claes Dinkelspiel, Harry Jonsson och Nils Nyström).

MOU 1998:1 *Samhällsmoral i praktiken* (G. Rune Berggren).

MOU 1999:1 *För Sverige – på tiden!* (G. Rune Berggren, Patrik Engellau, Sture Eskilsson och Sten Westerberg).

MOU 2000:1 *Sveriges två gränser – om invandrapolitiken och hur den kan förbättras* (Patrik Engellau, Bijan Fahimi och Thomas Gür).

Övriga skrifter

Patrik Engellau: *Molnstoden – en vision för svenska folket* (1994).

G. Rune Berggren, Patrik Engellau, Stig-Björn Ljunggren och Lorentz Lyttkens: *Baksmällan – förutsättningar för politisk tillnyktring* (1995).

Patrik Engellau: *Berättelsen om jobben* (1996).

Tommy Adamsson, Patrik Engellau, Gunnar Fröroth, Stig-Björn Ljunggren, Håkan Lundgren, Lorentz Lyttkens, Britt Mogård och Anders Röttorp: *Personvalsparti – bot för trötta partier* (1999).

Patrik Engellau, Dick Erixon, Tove Lifvendahl, Lorentz Lyttkens, Peter Olsson och Anders Röttorp: *Skärp dig, Svensson – med deklARATIONEN om de medborgerliga skyldigheterna* (2002).

G. Rune Berggren: *Beska Droppar – korta kritiska krönikor* (2002).

Anders Johnson: *Entreprenören bakom allt – 101 svenska succéer från ABBA till ölburkar* (2002).

Anders Johnson: *Tankebok för entreprenörer – 222 citat från Aristoteles till Ingvar Kamprad* (2003).

Patrik Engellau: *Slopa fåmansbolagsreglerna! – företagare är inte vanliga anställda* (2003).

Patrik Engellau och Olle Rossander: *Jobbet är att mata puman – hur och varför Försäkringskassorna slarvar bort 40 miljarder kronor om året av skattebetalarnas pengar* (2004).

Patrik Engellau: *Värsta krånglet – rapport från Företagarombudsmannen om det krångel som drabbar företagare och vad man kan göra åt det* (2004).

Patrik Engellau (red): *Bakom Skurkar & Skandaler* (2004).

Patrik Engellau och Maria Rankka: *Så lyckas du som företagare – de bästa tipsen från svenska entreprenörer* (2005).

Esra Karakaya: *Ole, dole, arbetslös – nästan 3 av 10 ungdomar 16–24 år saknar jobb* (2006).

Pär Ström: *Med storebror i baksätet – digital övervakning av dina bilfärder* (2006).

Esra Karakaya: *Hur hög är arbetslösheten, egentligen?* (2006).

Esra Karakaya: *Var tredje får inte vara med – en studie om arbetslösheten bland invandrare* (2006).

Jan Herin, Ulf Jakobsson och Anders Rydeman: *Ge de arbetslösa en chans – 150 000 nya jobb genom halverade arbetsgivaravgifter* (2006).

Mårten Hyltner: *Första hjälpen. Om dina anställda blir sjuka – en liten handbok* (2006).

Pär Ström: *Med storebror i uppfinnarverkstan* (2006).

G. Rune Berggren: *Nya beska droppar – korta kritiska krönikor* (2006).

Roligt värre (2006).

Pär Ström: *Med storebror i byxfickan* (2007).

Patrik Engellau, Gabriel Goucha, Tina Sommer och Frédéric Soudain: *Fullt fokus på företagare* (2007).

Pär Ström: *Mansförtryck och kvinnovälde* (2007).

Mårten Hyltner: *Varför straffa den som gör rätt?* (2007).

Patrik Engellau: *Värsta krånglet – rapport från Den Nya Välfärden om det krångel som drabbar företagare och vad man kan göra åt det* (2007).

Patrik Engellau: *Den stora obalansen* (2007).

Mårten Hyltner: *Förenkla reglerna för småföretagare* (2007).

Pär Ström: *Integritetens lilla röda* (2008).

Karl-Olov Arnstberg: *Regeringen har fel om arbetsrätten* (2008).

Mårten Hyltner och Micha Velasco: *Olagligt billigt – kommunala underprisförsäljningar* (2008).

Christopher Jarnvall: *Hälso- och sjukvårdsföretagsmodellen* (2009).

Pär Ström: *Storebror tar fram munkavlen* (2009).

Mårten Hyltner och Micha Velasco: *Kommunala bolag – laglöst land* (2009).

Patrik Engellau: *Bara företagare skapar riktiga jobb – halverade arbetsgivaravgifter för småföretag ger resultat* (2009).

Bo Hugemark och Johan Tunberger: *Trovärdig solidaritet* (2010).

Patrik Engellau och Thomas Gür: *Låt dem inte komma undan* (2010).

Patrik Engellau: *Arbetslöshetens rätta ansikte* (2010).

Patrik Engellau: *Skatteprocessen hotar rättssäkerheten* (2011).

Pär Ström: *Sex feministiska myter* (2011).

Pär Ström: *Storebror på Facebook* (2011).

Patrik Engellau: *Skatteprocessen – Vad varje företagare bör veta* (2012).

Patrik Engellau och Thomas Gür: *Den övermodiga beskyddaren* (2012).

Pär Ström: *Vadå privatliv? – om det framväxande övervakningssamhället* (2013).

Patrik Engellau: *Min oro* (2014).

Viktor Robertson: *Ingen insyn – 89 procent av kommunerna bryter mot lagen* (2014).

Tino Sanandaji: *Utanförskapets karta – en uppföljning av Folkpartiets rapportserie* (2014).

Författarpresentation

Anders Johnson är skriftställare med inriktning på entreprenörskap och näringslivshistoria. Han har skrivit eller medverkat i över hundra böcker, däribland *Släpp tjänsterna loss – om tjänstesamhällets myter och möjligheter* (1986), *Katekes för reformvänner – väck inte den björn som sitter i båten* (2001), *Tio teser om entreprenörskap* (2012) samt *Tolv tankar om byråkrati och regelförenkling* (2012).

Två av Johnsons böcker har utgivits av Den Nya Välfärden: *Entreprenören bakom allt – 101 svenska succéer från ABBA till ölburkar* (2002) och *Tankebok för entreprenörer – 222 citat från Aristoteles till Ingvar Kamprad* (2003).

Sommaren 1988 berättade samhällsentreprenören Patrik

Engellau att han skulle starta en "gerillarörelse" som skulle arbeta för att medborgarna fick mer makt och lägre skatter. Denna tanke- och handlingsmedja fick namnet Den Nya Valfärden.

Sedan 1988 har Den Nya Valfärden publicerat ett 60-tal skrifter, däribland 25 rapporter av Medborgarnas Offentliga Utredningar. Kundvalsmodellen och olika pengsystem har utvecklats, skolpengsystemet infördes med Den Nya Valfärdens hjälp i Sveriges första skolpengskommun. Därtill har rader av andra aktiviteter bedrivits. Konkurrenskommissionen har behandlat över 700 ärenden. Företagarombudsmannen har drivit rader av processer som i många fall har haft stor betydelse för berörda företag och som har skapat ny rättspraxis. AktieTorget har grundats för att underlätta kapitalanskaffningen för mindre företag.

Remissvar har avlämnats. Opinionsmätningar har gjorts. Annonser har publicerats. Möten har arrangerats. Politiker och myndigheter har kontaktats. Debattartiklar har skrivits. SMS-kampanjer har genomförts. Bloggar har lagts ut.

I denna bok berättar skriftställaren Anders Johnson om vad Den Nya Valfärden har åstadkommit under ett drygt kvartssekel för att göra Sverige till ett mer företagervänligt land.

Anders Johnson är skriftställare med inriktning på entreprenörskap. Han har skrivit eller medverkat i över hundra böcker. Två av Johnsons böcker har utgivits av Den Nya Valfärden: Entreprenören bakom allt – 101 svenska succéer från ABBA till ölburkar (2002) och Tankebok för entreprenörer – 222 citat från Aristoteles till Ingvar Kamrad (2003).

den
nya
valfärden

Den Nya Valfärden är en opinionsbildande tankesmedja som arbetar för demokrati, välfärd och företagande. Den är partipolitiskt obunden. Läs mer på: www.dnv.se

PRIS: 159 KR

ISBN 978-91-977488-7-2

9 789197 748872 >